

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ - ΕΣΥΠ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

9^{ης} ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΣΥΠ

ΤΕΤΑΡΤΗ 9 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 2011

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ - ΕΣΥΠ

9^η ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΣΥΠ

Η 9η συνεδρίαση της Ολομέλειας του Εθνικού Συμβουλίου Παιδείας (ΕΣΥΠ) πραγματοποιείται την Τετάρτη 9 Φεβρουαρίου 2011 και ώρα 12.30 το μεσημέρι στην Αίθουσα Πολλαπλών Χρήσεων των Γενικών Αρχείων του Κράτους, οδός Δάφνης 61, Ψυχικό, υπό την Προεδρία του Προέδρου του Εθνικού Συμβουλίου Παιδείας Καθηγητή Αλέξη Λυκουργιώτη.

Στη συνεδρίαση παρίστανται τα ακόλουθα μέλη της Ολομέλειας του ΕΣΥΠ:

- 1. Αλέξης Λυκουργιώτης**
Πρόεδρος Εθνικού Συμβουλίου Παιδείας
Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών
- 2. Ανδρέας Λύτρας**
Πρόεδρος Συμβουλίου Ανώτατης Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης
Καθηγητής και Αντιπρύτανης Παντείου Πανεπιστημίου
- 3. Βαγγέλης Πολίτης - Στεργίου**
Πρόεδρος Συμβουλίου Ανώτατης Τεχνολογικής Εκπαίδευσης
Καθηγητής και Πρόεδρος ΤΕΙ Μεσολογγίου
- 4. Ευαγγελία Σοφούλη**
Εκπρόσωπος Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας
Προϊσταμένη Διεύθυνσης Σχεδιασμού και Προγραμματισμού ΓΓΕΤ
- 5. Έλση Τσιαρπισνού**
Αναπληρωματική του Γιάννου Λιβανού, εκπρόσωπος Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς
Προϊσταμένη Διεύθυνσης Κοινωνικής Συμμετοχής Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς
- 6. Θεόδωρος Παπαθεοδώρου**
Εκπρόσωπος της Συνόδου των Πρυτάνεων
Καθηγητής και Πρύτανης Πανεπιστημίου Πελοποννήσου
- 7. Παύλος Καρακολτσίδης**
Εκπρόσωπος της Συνόδου των Προέδρων ΤΕΙ
Καθηγητής και Πρόεδρος ΤΕΙ Θεσσαλονίκης
- 8. Κλήμης Ναυρίδης**
Πρόεδρος Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών
- 9. Δημήτριος Ματθαίου**
Πρόεδρος Κέντρου Εκπαιδευτικής Έρευνας
Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών
- 10. Γεώργιος Μπαγάκης**
Πρόεδρος Οργανισμού Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών
Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

11. Νικόλαος Σταυρακάκης

Εκπρόσωπος του Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού (ΔΕΠ) των Πανεπιστημίων
Πρόεδρος ΠΟΣΔΕΠ, Καθηγητής Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου

12. Ιωάννης Τσάκης

Εκπρόσωπος του Εκπαιδευτικού Προσωπικού (ΕΠ) των ΤΕΙ
Καθηγητής ΤΕΙ Αθήνας

13. Δρακούλης Φουντουκάκος

Εκπρόσωπος Κεντρικής Ένωσης Επιμελητηρίων

14. Παρασκευάς Δαλιάνης

Κοινός Εκπρόσωπος Επιστημονικών Οργανώσεων Πανελλαδικής Εμβέλειας στους τομείς
των μαθηματικών, της φυσικής, της χημείας, της βιολογίας, της γεωλογίας, της πληροφορικής
και της φιλολογίας
Ένωση Πληροφορικών Ελλάδος

15. Δημήτριος Δημόπουλος

Κοινός εκπρόσωπος Επαγγελματικών Σωματείων Αποφοίτων ΤΕΙ
Πρόεδρος της Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογικής Εκπαίδευσης Μηχανικών

16. Χρυσή Βιτσιλάκη

Αναπληρωματική της Σοφίας Γιαννακά, εκπρόσωπος ΠΑΣΟΚ
Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αιγαίου

17. Φίλιππος Τσαλίδης

Αναπληρωματικός του Άρη Σπηλιωτόπουλου, εκπρόσωπος Νέας Δημοκρατίας
Καθηγητής Πανεπιστημίου Θράκης

18. Χρήστος Γούδης

Εκπρόσωπος ΛΑΟΣ
Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών, Δ/ντής Ινστιτούτου Αστρονομίας & Αστροφυσικής
Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών

19. Ιωάννα Κοντούλη

Εκπρόσωπος Οικολόγων Πράσινων
Τοπογράφος - Μηχανικός

20. Κυριάκος Βιρβιδάκης

Εκπρόσωπος Κεντρικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας (ΚΕΔΚΕ)
τ. Δήμαρχος Χανίων

21. Χρήστος Νάστας

Αναπληρωματικός του Ιωάννη Βαρδακαστάνη, εκπρόσωπος Εθνικής Συνομοσπονδίας
Ατόμων με Αναπηρία (Ε.Σ.Α.με.Α.)
Γενικός Γραμματέας Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία (Ε.Σ.Α.με.Α.)

Από τη συνεδρίαση απουσιάζουν οι:

1. Γιάννης Καζάζης

Πρόεδρος Συμβουλίου Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
Καθηγητής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

- 2. Ηλίας Πλασκοβίτης**
Εκπρόσωπος Υπουργείου Οικονομικών
Γενικός Γραμματέας Υπουργείου Οικονομικών
- 3. Βασίλης Κουλαϊδής**
Εκπρόσωπος Υπουργείου Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων
Γενικός Γραμματέας Υπουργείου Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων
- 4. Δημοσθένης Δασκαλάκης**
Εκπρόσωπος Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης
Γενικός Γραμματέας Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης
- 5. κ. Ιγνάτιος**
Εκπρόσωπος Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδας
Σεβασμιότατος Μητροπολίτης Δημητριάδος και Αλμυρού
- 6. Δημήτρης Πεππές**
Εκπρόσωπος Ομοσπονδίας Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης (ΟΛΜΕ)
Πρόεδρος Δ.Σ. Ομοσπονδίας Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης (ΟΛΜΕ)
- 7. Κομνηνός Μαντάς**
Εκπρόσωπος Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδας (ΔΟΕ)
Πρόεδρος Δ.Σ. Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδας (ΔΟΕ)
- 8. Κωνσταντίνος Παπαντωνόπουλος**
Εκπρόσωπος Ομοσπονδίας Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών Λειτουργών Ελλάδας (ΟΙΕΛΕ)
- 9. Μιχάλης Κουρουτός**
Εκπρόσωπος Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδας (ΓΣΕΕ)
Μέλος Διοίκησης ΓΣΕΕ, Γραμματέας Εκπαίδευσης ΓΣΕΕ
- 10. Φώτης Λίτσος**
Εκπρόσωπος Πανελληνίας Συνομοσπονδίας Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών (ΠΑΣΕΓΕΣ)
Μέλος Δ.Σ. ΠΑΣΕΓΕΣ
- 11. Ηλίας Ηλιόπουλος**
Εκπρόσωπος Ανώτατης Διοίκησης Ενώσεων Δημοσίων Υπαλλήλων (ΑΔΕΔΥ)
Γενικός Γραμματέας ΑΔΕΔΥ
- 12. Γιάννης Κυριακού**
Εκπρόσωπος του Συνδέσμου Ελληνικών Βιομηχανιών (ΣΕΒ)
Συντονιστής Μονάδας Αναπτυξιακών Προγραμμάτων του ΣΕΒ
- 13. Έφη Καλαμαρά**
Εκπρόσωπος του Συνασπισμού Ριζοσπαστικής Αριστεράς
- 14. Απόστολος Κατσιφάρας**
Εκπρόσωπος Ένωσης Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων Ελλάδας (ΕΝΑΕ)
Περιφερειάρχης Δυτικής Ελλάδας

Η Ε.Φ.Ε.Ε., η Ε.Σ.Ε.Ε., η Βουλή των Εφήβων, η Ανώτατη Συνομοσπονδία Γονέων Μαθητών Ελλάδας, το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας - το Γεωτεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας - το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας - το Επιμελητήριο Εικαστικών Τεχνών Ελλάδας - η Συντονιστική Επιτροπή των Δικηγορικών Συλλόγων Ελλάδας - ο Πανελλήνιος Ιατρικός Σύλλογος - η Ελληνική Οδοντιατρική Ομοσπονδία και ο Πανελλήνιος Φαρμακευτικός Σύλλογος που ορίζουν έναν κοινό εκπρόσωπο καθώς και το Κ.Κ.Ε. δεν όρισαν εκπροσώπους.

Στη συνεδρίαση παρίσταται ο Ειδικός Γραμματέας Ανώτατης Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων Καθηγητής κ. Βασίλης Παπάζογλου.

Αρμόδια για την τήρηση των πρακτικών η Άντζελα Σουφλή, προϊσταμένη του Εθνικού Συμβουλίου Παιδείας.

Η συνεδρίαση αρχίζει στις 12.30 το μεσημέρι αφού προηγουμένως ο Πρόεδρος διαπιστώνει την ύπαρξη απαρτίας.

A. ΘΕΜΑΤΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΗΣ

1. Τρόποι μετάδοσης της γνώσης στην ανώτατη εκπαίδευση.
2. Ο χάρτης της ανώτατης εκπαίδευσης: χωροταξία ακαδημαϊκών μονάδων και εύρος / θεματική γνωστικών αντικειμένων.

Πριν από την έναρξη της συζήτησης αποφασίστηκε ομόφωνα η σημερινή συνεδρίαση να γίνει σύμφωνα με το άρθρο 10 του Εσωτερικού Κανονισμού Λειτουργίας του ΕΣΥΠ.

Θέμα 1: Τρόποι μετάδοσης της γνώσης στην ανώτατη εκπαίδευση.

Στην αρχή της συζήτησης ο Πρόεδρος παρουσίασε συνοπτικά την εισήγησή του για το θέμα, η οποία είχε ήδη αποσταλεί ηλεκτρονικά στα μέλη. Στη συνέχεια ο Πρόεδρος έδωσε το λόγο σε όλα τα μέλη, ώστε να τοποθετηθούν επί του θέματος. Ακολούθησε διεξοδική συζήτηση μεταξύ των μελών.

Θέμα 2: Ο χάρτης της ανώτατης εκπαίδευσης: χωροταξία ακαδημαϊκών μονάδων και εύρος / θεματική γνωστικών αντικειμένων.

Στην αρχή της συζήτησης ο Πρόεδρος παρουσίασε συνοπτική κοινή εισήγησή του με τον Πρόεδρο του ΣΑΤΕ Καθηγητή κ. Β. Πολίτη-Στεργίου για το θέμα, η οποία είχε ήδη αποσταλεί ηλεκτρονικά στα μέλη. Στη συνέχεια ο Πρόεδρος έδωσε το λόγο σε όλα τα μέλη, ώστε να τοποθετηθούν επί του θέματος. Ακολούθησε διεξοδική συζήτηση μεταξύ των μελών.

Ακολούθως παρατίθενται οι γραπτές τοποθετήσεις του Προέδρου και των μελών και για τα δύο θέματα σύμφωνα με το άρθρο 10 του Εσωτερικού Κανονισμού Λειτουργίας του ΕΣΥΠ.

Η συνεδρίαση έληξε στις 18.00 το απόγευμα της Τετάρτης 9 Φεβρουαρίου 2011.

Η ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΗ ΤΟΥ ΕΣΥΠ

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΕΣΥΠ

ΑΝΤΖΕΛΑ ΣΟΥΦΛΗ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΑΛΕΞΗΣ ΛΥΚΟΥΡΓΙΩΤΗΣ

Κείμενα που κατέθεσαν τα μέλη της Ολομέλειας του ΕΣΥΠ μετά από τη συζήτηση κάθε θέματος κατά τη σημερινή συνεδρίαση. Παρατίθεται πρώτα η τοποθέτηση του Προέδρου και κατόπιν οι τοποθετήσεις των μελών κατά τη σειρά που έλαβαν το λόγο.

Θέμα 1: Τρόποι μετάδοσης της γνώσης στην ανώτατη εκπαίδευση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ:

Αγαπητοί συνάδελφοι,

θεωρώ πολύ σημαντικό το θέμα που πρόκειται να συζητήσουμε. Πιστεύω ότι ακόμη και αν επιλυθούν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα θέματα μεγάλης κλίμακας τα οποία σχετίζονται **με τη διοίκηση και την ακαδημαϊκή οργάνωση**, που είχαμε την ευκαιρία να συζητήσουμε κατά τις δύο προηγούμενες συνεδριάσεις, αν δεν αντιμετωπισθούν ζητήματα που σχετίζονται με τη μετάδοση της γνώσης, την καθημερινή εργασία στην τάξη, στο εργαστήριο, στο σπουδαστήριο, στη βιβλιοθήκη και στο σπίτι, καθώς και με την επικοινωνία -με τη βαθύτερη έννοια του όρου- ανάμεσα στον Δάσκαλο και τον Μαθητή, η βελτίωση που θα επιτευχθεί δεν θα είναι όσο σημαντική θα θέλαμε. Η λειτουργικότητα των Ιδρυμάτων μας σε **μικροκλίμακα** πρέπει να συγκεντρώνει την προσοχή μας, αλλά και το ενδιαφέρον της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας. Καθώς δεν είμαι θεωρητικός της εκπαίδευσης, η τοποθέτησή μου θα είναι αναγκαστικά εμπειρική, χωρίς να υποστηρίζεται από κάποια θεωρητική παιδαγωγική προσέγγιση.

Επιτρέψτε μου να αρχίσω από κάποιες διαπιστώσεις που νομίζω ότι ισχύουν λίγο- πολύ σε ολόκληρο το εύρος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αν και είμαι βέβαιος ότι θα υπάρχουν και λαμπρές εξαιρέσεις. Αυτό που σήμερα κυρίως επικρατεί ως μέθοδος μετάδοσης της γνώσης είναι **η διάλεξη σε μεγάλα συνήθως ακροατήρια**. Ο διδάσκων παρουσιάζει τη νέα γνώση και οι φοιτητές απλώς παρακολουθούν και κάποιοι κρατάνε σημειώσεις. Εξαιτίας του μεγάλου ακροατηρίου και του χρόνου που πιέζει για την κάλυψη της ύλης δεν υπάρχει συνήθως χρόνος για διεξοδική συζήτηση. Οι φοιτητές μελετάνε την ύλη από κάποιο βιβλίο ή τις σημειώσεις τους, συνήθως λίγο πριν από τις εξαμηνιαίες εξετάσεις. Η αυτενέργεια του φοιτητή, που συχνά συνδέεται με προσπάθεια απομνημόνευσης της ύλης, εστιάζεται στην εξεταστική περίοδο και σχετίζεται απολύτως με την προσπάθεια του να επιτύχει στις εξετάσεις. Σε ορισμένα Τμήματα η απόκτηση δεξιοτήτων επιδιώκεται μέσα από την εργαστηριακή άσκηση. Αυτό, ωστόσο, δεν μεταβάλλει τη δεσπόμενη θέση της διάλεξης στη διαδικασία μετάδοσης της γνώσης και της τελικής εξέτασης ως της μόνης διαδικασίας αξιολόγησης. Μέσα από αυτή τη διαδικασία ο διδάσκων προβάλλει ως η μόνη αυθεντία, διότι είναι ο μόνος που κατέχει τη γνώση, την οποία ως εκείνη τη στιγμή αγνοεί ο φοιτητής. Εδώ ο διδάσκων περισσότερο πληροφορεί τον φοιτητή, ο οποίος πρέπει να κατανοήσει αλλά πρωτίστως να απομνημονεύσει. Ο ρόλος του φοιτητή είναι μάλλον παθητικός, ενώ ο ρόλος του διδακτικού υλικού εντελώς συμπληρωματικός. Η δεσπόμενη θέση της διάλεξης για μεγάλο χρονικό διάστημα στην Ευρώπη, έναντι του διδακτικού βιβλίου μπορεί να ερμηνευθεί ιστορικά, αν σκεφθεί κανείς ότι η λειτουργία των ιστορικών ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων είχε αρχίσει τουλάχιστον εκατό χρόνια πριν από την ανακάλυψη της τυπογραφίας και τη διάδοση του βιβλίου. Μέσα από αυτή τη διαδικασία που σας παρουσίασα όλοι οι άλλοι τρόποι μετάδοσης της γνώσης, που θα λειτουργούσαν συμπληρωματικά ως προς τη διάλεξη, έχουν μάλλον ατονήσει. Με αυτό εννοώ εντελώς συνηθισμένες διδακτικές πρακτικές που λειτουργούν για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα σε όλες τις προηγμένες εκπαιδευτικά χώρες και όχι μόνο: την φροντιστηριακή και την εργαστηριακή άσκηση **σε μικρές ομάδες φοιτητών**, τις μικρές γραπτές εργασίες (ομαδικές ή ατομικές), τις συχνές επισκέψεις σε χώρους όπου παράγεται ή εφαρμόζεται η επιστήμη, την καθημερινή εργασία στη βιβλιοθήκη και στο σπίτι, την ανάπτυξη διδακτικού υλικού

διαφόρων μορφών και, στις μέρες μας, την εντατική χρήση των πληροφορικών τεχνολογιών και του διαδικτύου. Η υιοθέτηση και η χρήση, σε όσο γίνεται μεγαλύτερη έκταση, και των συμπληρωματικών αυτών πρακτικών θα καταστήσει πολύ πιο ενεργητικό το ρόλο του διδασκόμενου, ενώ θα μεταβάλλει τον διδάσκοντα από πομπό επιστημονικής πληροφορίας σε εμπυχωτή του φοιτητή στο πλαίσιο μιας μάλλον ευρετικής πορείας προς την κατανόηση της γνώσης. Στην πορεία αυτή ο φοιτητής θα πρέπει να ενθαρρύνεται να σκέφτεται, να λύνει προβλήματα, να επιλέγει, εν τέλει να ανακαλύπτει τη γνώση. Θα πρέπει επίσης να ενθαρρύνεται να χρησιμοποιεί τη γνώση μέσα από την απόκτηση δεξιοτήτων. Για την επιτυχή εφαρμογή αυτής της προσέγγισης είναι απαραίτητο η εργασία των διδασκόντων να υποβοηθείται από μεταπτυχιακούς φοιτητές που τους έχει απονεμηθεί «υποτροφία διδασκαλίας».

Η εφαρμογή αυτών των τρόπων μετάδοσης της γνώσης, εκτός από τη διάλεξη η οποία παραμένει ασφαλώς χρήσιμη διδακτική πρακτική, έχει ωστόσο κάποιες προϋποθέσεις. Επιτρέψτε μου να παρουσιάσω τις πιο σημαντικές. Η πρώτη βασική προϋπόθεση είναι η απόφαση των Ιδρυμάτων μας και των Διδασκόντων –Συναδέλφων να υιοθετήσουν αυτή την προσέγγιση. Αυτό, περισσότερο για λόγους συνήθειας, δεν είναι πάντα εύκολο. Είναι όμως εντελώς απαραίτητο. Η δεύτερη προϋπόθεση είναι η αποδοχή ότι η ευρετική πορεία προς τη γνώση απαιτεί πολύ περισσότερο χρόνο (άρα μικρότερη σε έκταση διδακτική ύλη), μικρές ομάδες φοιτητών, σε κάποιο βαθμό ένταξη της διαδικασίας διαμορφωτικής αξιολόγησης στην διδακτική διαδικασία, ανάπτυξη και λειτουργία πληροφορικών υποδομών και διαφόρων μορφών διδακτικού υλικού. Αυτή η αποδοχή επιβάλλει ασφαλώς κάποιες υποχρεώσεις σε όλους: στα Ιδρύματα, στις στοιχειώδεις ακαδημαϊκές μονάδες, στους διδάσκοντες, στους φοιτητές και ασφαλώς στην Πολιτεία.

Επιτρέψτε μου να αρχίσω από τα Ιδρύματα και τις στοιχειώδεις ακαδημαϊκές μονάδες. Νομίζω ότι οι υπό διαμόρφωση εσωτερικοί κανονισμοί (ή καλύτερα αποφάσεις ακαδημαϊκών οργάνων) θα πρέπει να σκιαγραφούν τους βασικούς τρόπους μετάδοσης της γνώσης και να θέτουν εντελώς χονδρικά κάποιες ελάχιστες εκπαιδευτικές προδιαγραφές (για παράδειγμα τον μέγιστο αριθμό φοιτητών ανά διδάσκοντα για τη βασική διάλεξη και το φροντιστήριο, ενδεικτικό αριθμό γραπτών εργασιών ανά μάθημα, λιτά προγράμματα σπουδών που να εστιάζουν στο ουσιώδες και να μην αποκλίνουν πολύ από αντίστοιχα προγράμματα ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων, ενδεικτικό-μέσο αριθμό «ωρών επαφής» διδασκόντων -διδασκόμενων κ.ο.κ). Αυτές οι αποφάσεις δεν θα πρέπει ασφαλώς να είναι άκαμπτες, αλλά πάντως θα πρέπει να υποδεικνύουν με ευκρίνεια την κατεύθυνση. Οι προδιαγραφές που ανέφερα θα προκαλέσουν με τη σειρά τους αποφάσεις εξορθολογισμού των πληθωρικών, σε πολλές περιπτώσεις, προγραμμάτων σπουδών (που περιέχουν μεγάλο αριθμό μαθημάτων επιλογής τα οποία παρακολουθούν πολύ λίγοι φοιτητές) και μείωσης του υπερβολικού χρόνου που αφιερώνεται σήμερα σε διαλέξεις. Έτσι θα γίνει εφικτή η κατάτμηση των μεγάλων ακροατηρίων σε μικρότερα, στα βασικά τουλάχιστον μαθήματα, και η εφαρμογή των συμπληρωματικών πρακτικών διδασκαλίας στις οποίες αναφέρθηκα προηγουμένως. Θα ήθελα να μείνω για λίγο στο χρόνο διδασκαλίας. Αν σκεφθεί κανείς ότι για κάθε ώρα πανεπιστημιακής διάλεξης απαιτούνται δύο κατά μέσο όρο ώρες μελέτης, τότε ακόμη και ένα τετράωρο ημερήσιο πρόγραμμα διαλέξεων απαιτεί ημερήσια εργασία δώδεκα ωρών από τον φοιτητή. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο οι «ώρες επαφής» διδάσκοντα –διδασκόμενου είναι συνήθως λιγότερες στα ξένα από ότι στα ελληνικά Ιδρύματα. Για παράδειγμα οι «ώρες επαφής» στο Τμήμα Χημείας του Πανεπιστημίου Πατρών που διδάσκω είναι περίπου 25 την εβδομάδα, ενώ σε ένα δίκτυο ευρωπαϊκών Χημικών Τμημάτων στα οποία ανήκει το Τμήμα μας ο μέσος όρος είναι περίπου 14 ώρες ανά εβδομάδα. Η ανάπτυξη του συστήματος των διδακτικών μονάδων που λαμβάνει υπόψη τόσο τις «ώρες επαφής» όσο και τις ώρες μελέτης και αυτενέργειας του φοιτητή βοηθάει στο εκτιμήσουμε σωστά την προσπάθειά του.

Και έρχομαι στους Διδάσκοντες. Η συγκέντρωση της διάλεξης στο ουσιώδες και απολύτως απαραίτητο θα δώσει τον απαραίτητο χρόνο για την εφαρμογή των συμπληρωματικών μεθόδων τις οποίες ανέφερα. Πολλές φορές αυτό δεν συμβαίνει γιατί ο διδάσκων επιθυμεί, καλοπροαίρετα ασφαλώς, να καλύψει ακόμη και λεπτομέρειες και δεν αφήνει χρόνο και

χώρο στο φοιτητή να δοκιμάσει να ψάξει και να βρει μόνος του την πληροφορία στη βιβλιοθήκη ή στο διαδίκτυο. Η ανάπτυξη μιας ελκυστικής ιστοσελίδας από τον διδάσκοντα θα μπορούσε να βοηθήσει πολύ τον φοιτητή. Σε αυτή θα μπορούσαν να αναρτώνται το ηλεκτρονικό βιβλίο (ηλεκτρονικές σημειώσεις) το οποίο συνεχώς θα εμπλουτίζει ο Διδάσκων αντλώντας από τη διεθνή βιβλιογραφία, θέματα με τις απαντήσεις προηγούμενων ετών, γραπτές εργασίες προηγούμενων ετών, ελληνική και ξένη βιβλιογραφία, προτεινόμενα προβλήματα για εργασία στο σπίτι, οι διαφάνειες των διαλέξεών του σε power point με συνοπτική περίληψη κάτω από κάθε διαφάνεια, ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών με τις απαντήσεις που θα επιτρέπουν στον φοιτητή να αξιολογεί τις γνώσεις του για κάθε διδακτική ενότητα, μαγνητοσκοπημένες ομιλίες του ή σημαντικών επιστημόνων που σχετίζονται με το μάθημα, διδακτικό υλικό υπερκειμένου που ενδεχομένως έχει αναπτύξει, διευθύνσεις σχετικών ιστοσελίδων, όπως το Nobel prize, σημαντικές νέες εξελίξεις, ανακαλύψεις και εκδόσεις στην επιστήμη που ανήκει το μάθημα, το πρόγραμμα διαλέξεων, φροντιστηρίων και περιοδικής αξιολόγησης, φόρουμ συζητήσεων των φοιτητών του για θέματα που αφορούν το μάθημα, το βιογραφικό του σημείωμα πάντοτε ενημερωμένο με την πρόσφατη ερευνητική και συγγραφική του δραστηριότητα κ.α.). Στην Κοσμητεία ή στο Ίδρυμα θα πρέπει να λειτουργεί κάποιο διοικητικό-τεχνικό τμήμα που να βοηθάει τους διδάσκοντες στην ανάπτυξη και λειτουργία αυτών των ιστοσελίδων αλλά και διαφόρων μορφών διδακτικού υλικού. Γενικότερα, ο διδάσκων θα πρέπει, εκτός από την παραδοσιακή διάλεξη και την τελική εξέταση, να εμπλακεί και να προωθήσει συμπληρωματικές διδακτικές πρακτικές και νέες μορφές διδακτικού υλικού αξιοποιώντας τη σύγχρονη τεχνολογία. Ο Δάσκαλος στην εποχή της πληροφορικής έχει το δύσκολο έργο να χρησιμοποιεί την πληροφορική τεχνολογία διατηρώντας την ίδια στιγμή τα ανθρωποκεντρικά χαρακτηριστικά της εκπαίδευσης. Αυτό το έργο είναι πράγματι δύσκολο, γιατί η άκριτη εφαρμογή της τεχνολογίας μπορεί να αποβεί εξόχως αντικειμενική. Θα πάρω δύο μόνο απλά παραδείγματα. Το πρώτο αφορά την χρήση διαφανειών. Πρόσφατα παρακολούθησα μια παρουσίαση ερευνητικής εργασίας. Ο νεαρός ομιλητής είχε σχεδιάσει πολύ όμορφες αλλά πυκνές διαφάνειες. Έδειχνε όμως γύρω στις τρεις διαφάνειες το λεπτό. Μετά από λίγο μου ήταν αδύνατο να τον παρακολουθήσω. Έπρεπε να διαλέξω ή να προσέχω αυτά που λέει ή να διαβάζω τις ταχύτερα εναλλασσόμενες διαφάνειες. Μια πιο συνηθισμένη κακή χρήση της τεχνολογίας έχουμε στην περίπτωση όπου κάποιος ομιλητής διαβάζει απλώς τις διαφάνειες. Ένα ακόμη παράδειγμα. Θεωρώ εξαιρετικά χρήσιμο το γραπτό διδακτικό υλικό που χρησιμοποιεί την τεχνική του υπερκειμένου. Στο παρελθόν είχα συμμετάσχει στην ανάπτυξη τέτοιου υλικού για ένα χημικό αντικείμενο. Το υλικό αυτό όπως γνωρίζετε σας επιτρέπει να διαβάζετε ένα θέμα και όταν φθάνετε σε κάποιο όρο ή σε κάποιο δύσκολο σημείο που απαιτεί περισσότερη εξήγηση ή ανάλυση δεν έχετε παρά να πατήσετε ένα ενεργό σύνδεσμο και αμέσως εμφανίζεται μπροστά η ανάλυση του δύσκολου σημείου ή επεξήγηση του όρου. Στη συνέχεια επιστρέφετε στο αρχικό κείμενο και συνεχίζετε τη μελέτη σας. Σε ορισμένες περιπτώσεις υπάρχει και τρίτο επίπεδο εμβάθυνσης. Πρόσφατα έπεσε στα χέρια μου διδακτικό υλικό υπερκειμένου. Μου ήταν αδύνατο να το διαβάσω. Κάθε δέκα σειρές υπήρχε ένας ενεργός σύνδεσμος που οδηγούσε σε εκτεταμένο υπερκείμενο και αυτό διανθισμένο με πολλούς ενεργούς συνδέσμους για ένα τρίτο επίπεδο. Αν ακολουθούσε κανείς την υποδεικνυόμενη πορεία μέσω των ενεργών συνδέσμων όταν θα επέστρεφε στο αρχικό κείμενο θα το είχε ασφαλώς ξεχάσει. Ο κατασκευαστής του υλικού αυτού είχε εντυπωσιασθεί από την τεχνολογία του υπερκειμένου την οποία είχε κάνει αυτοσκοπό και όχι μέσο στην υπηρεσία της εκπαίδευσης.

Επιτρέψτε μου να κλείσω με την υποχρέωση των φοιτητών μας για συνεπή και ενεργητική συμμετοχή στην πολυδιάστατη διαδικασία της μάθησης και της Πολιτείας για την εξασφάλιση των απαραίτητων μελών ΔΕΠ/ΕΠ, των αναγκαίων υποδομών(π.χ. ειδικά διαμορφωμένων αιθουσών μικρού μεγέθους κατάλληλων για συζητήσεις μικρών ομάδων και φροντιστήρια) και την απονομή σημαντικού αριθμού μεταπτυχιακών υποτροφιών διδασκαλίας. Η τελευταία δράση μπορεί να συνδυασθεί με την ενίσχυση της βασικής έρευνας των διδασκόντων.

Δ. ΜΑΤΘΑΙΟΥ:

Η διδακτική διάσταση του έργου των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων συγκέντρωσε προοδευτικά από τα τέλη ήδη της δεκαετίας του 1970, το θεσμικό ενδιαφέρον της ακαδημαϊκής κοινότητας, που μέχρι τότε θεωρούσε ότι η έρευνα και όχι τόσο η διδασκαλία – η οποία για πολλούς αποτελούσε τη φυσική προέκταση της έρευνας και γινόταν στο πλαίσιο της – αποτελούσε τη βασική της υποχρέωση. Τα πράγματα θα άλλαζαν καθώς προχωρούσε η διεύρυνση της ανώτατης εκπαίδευσης. Οι πανεπιστημιακοί θα βρίσκονταν έκτοτε αντιμέτωποι με φοιτητικά ακροατήρια ετερογενή ως προς τη γνωστική τους υποδομή, τις ικανότητες, τα ενδιαφέροντα και τις φιλοδοξίες τους. Οι πρακτικές που μέχρι τότε ακολουθούσαν και που στηρίζονταν στην παραδοχή ότι τη βασική ευθύνη της μάθησης είχαν οι φοιτητές, οι οποίοι είχαν άλλωστε επιλεγεί με αυστηρές εξετάσεις και ήταν πρόθυμοι να αναλάβουν το κόστος του μαθησιακού εγχειρήματος, έπρεπε ως εκ τούτου να αναθεωρηθούν. Από την πλευρά της η πολιτεία, που είχε αναλάβει το διαρκώς αυξανόμενο βάρος της χρηματοδότησης της ανώτατης εκπαίδευσης, έπρεπε να διασφαλίσει ότι τα χρήματα των φορολογουμένων έπρεπε να πιάσουν τόπο. Έτσι, από τα μέσα κιόλας του 1990, η αξιολόγηση του διδακτικού – και όχι μόνο του ερευνητικού – έργου των πανεπιστημίων απέκτησε σημασία και ανατέθηκε σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες σε *ad hoc* οργανισμούς διασφάλισης ποιότητας.

Παρότι ανάλογη με την ευρωπαϊκή υπήρξε η πορεία διεύρυνσης της ανώτατης εκπαίδευσης – και των αντίστοιχων προβλημάτων – και στην Ελλάδα, η διδασκαλία εξακολούθησε να εφαρμόζει τις πρακτικές του παρελθόντος: Μαζικά ακροατήρια, από καθέδρας διδασκαλία, προσφυγή στη χρήση ενός βιβλίου κατά μάθημα, πληθώρα γνωστικών αντικειμένων, πολλές και συχνά διακεκομμένες ώρες παρακολούθησης, περιορισμένα σεμινάρια, εξετάσεις που ελέγχουν συχνά μόνο την απομνημονευτική ικανότητα του φοιτητή κλπ. Έχει προφανώς έρθει η ώρα της αλλαγής όλων αυτών. Αρκεί να κατανοηθούν πλήρως οι βασικές και συχνά λιγότερο ορατές διαστάσεις του φαινομένου.

Συνήθως το φαινόμενο αποδίδεται στην έλλειψη ή/και στην ακαταλληλότητα της υλικοτεχνικής υποδομής: μεγάλα αμφιθέατρα, περιορισμένος αριθμός αιθουσών, απουσία τεχνολογικής υποστήριξης κλπ. Όσο κι αν οι υποδομές έχουν πράγματι συμβολή, δεν αποτελούν το σημαντικότερο παράγοντα διατήρησης παρωχημένων διδακτικών πρακτικών. Άλλωστε, σε πολλά περιφερειακά πανεπιστήμια οι υποδομές περισσεύουν, ενώ σε αρκετά κεντρικά οι αίθουσες διδασκαλίας παραμένουν άδειες τις απογευματινές ώρες, αφού πολλοί διδάσκοντες επιλέγουν να διδάσκουν μόνο κατά τις πρωινές. Ο εξορθολογισμός της χρήσης των υποδομών θα βοηθούσε αρκετά στην άμβλυση του προβλήματος. Ιδιαίτερα χρήσιμη θα μπορούσε να αποβεί η αξιοποίηση των υφισταμένων ψηφιακών υποδομών, τόσο για την οργάνωση και οπτικοακουστική υποστήριξη διδασκαλιών όσο και για τη διάχυση καλών πρακτικών (π.χ. μέσω *video-on-demand* κλπ.) Στο Τμήμα Πληροφορικής του ΕΚΠΑ, για παράδειγμα, υπάρχουν τέτοιες υποδομές (π.χ. τηλετάξεις, παραγωγή ψηφιακού υλικού) και χρησιμοποιούνται σε κάποια κλίμακα.

Κατόπιν αυτού θα πρέπει να στρέψουμε την προσοχή μας στους άλλους τρεις παράγοντες της διδασκαλίας: στο πρόγραμμα σπουδών, στα μέλη ΔΕΠ και στους φοιτητές. Σε ό,τι αφορά το πρόγραμμα σπουδών, ορθώς αναφέρεται ότι αυτό είναι υπερφορτωμένο σε αριθμό μαθημάτων, με εκτεταμένο και συχνά θεωρητικό μόνο περιεχόμενο, χωρίς την απαιτούμενη έμφαση στην απόκτηση δεξιοτήτων και την ανάπτυξη ικανοτήτων· ότι ο αριθμός των μαθημάτων επιλογής είναι υπερβολικός, με ορισμένα από αυτά να ταυτίζονται με το διδακτορικό του διδάσκοντα (είναι σε παρόμοιες περιπτώσεις εμφανής η προσπάθεια του διδάσκοντα να οριοθετήσει γνωστικά πεδία) και να μην εντάσσονται οργανικά σε ένα συνεκτικό και ορθολογικά συγκροτημένο πρόγραμμα, υπό την έννοια ότι ούτε συμβάλλουν στην εμβάθυνση ούτε στη διεύρυνση ενός γνωστικού πεδίου· ότι χαρακτηρίζονται από εσωστρέφεια, υπό την έννοια ότι δε συνδέονται ούτε με την έρευνα, ούτε με τις επαγγελματικές ανάγκες του αυριανού πτυχιούχου. Χαρακτηριστικό είναι εν προκειμένω το

παράδειγμα των φοιτητών των αποκαλούμενων καθηγητικών σχολών, από το πρόγραμμα σπουδών των οποίων απουσιάζουν τα παιδαγωγικά μαθήματα, τα οποία όμως τους είναι εντελώς απαραίτητα στο επαγγελματικό τους πεδίο, που για τους πιο πολλούς είναι η εκπαίδευση. Η ευθύνη της σύνταξης των προγραμμάτων σπουδών ανήκει βέβαια στα μέλη ΔΕΠ και δεν εκφράζει μόνο, όπως πολλοί υποστηρίζουν, τα συμφέροντα και τις προτιμήσεις τους (περί αυτών λόγος στη συνέχεια) αλλά και μια παρωχημένη επιστημολογική θεώρηση που θέλει τη γνώση σταθερή και βεβαία, διαμερισματοποιημένη σε περικόκιστα στεγανά, που μπορεί (και πρέπει) να μετακινωθεί αυτούσια, χωρίς αναφορές στις δυσκολίες, αμφιβολίες, χρησιμότητα και μεταβλητότητα που τη συνοδεύουν. Από την άποψη αυτή, για να είναι επιτυχής η αλλαγή προγράμματος σπουδών προϋποθέτει κατανόηση της νέας επιστημολογικής θεώρησης της γνώσης: τουλάχιστον αναγνώριση της διαλεκτικής σχέσης γνώσης και συνθηκών παραγωγής και αξιοποίησής της. Χωρίς αυτά η γνώση θα εξακολουθεί να μεταφέρεται σε «γνωστικά πακέτα» από το δάσκαλο στο σπουδαστή με τον πρώτο να ελέγχει με τη χρήση του μοναδικού συγγράμματος και μέσω των τυπικοποιημένων εξετάσεων την απλή παραλαβή του «πακέτου» από τον δεύτερο. Μια παρέμβαση που θα μπορούσε ίσως να βελτιώσει τα πράγματα θα ήταν η σαφής αποτύπωση στο πρόγραμμα σπουδών των εναλλακτικών δρόμων προς το πτυχίο που θα μπορούσε να ακολουθήσει ο φοιτητής και που θα ανταποκρίνονταν στα ενδιαφέροντα και τις επιδιώξεις του. Ένα είδος οδικού χάρτη δηλαδή για κάθε κατεύθυνση / πρόγραμμα σπουδών, στο καθένα από τα οποία θα αποτυπώνονταν (με μεγαλύτερη σαφήνεια από ό,τι στους ισχύοντες οδηγούς σπουδών) τόσο τα υποχρεωτικά μαθήματα – εργαστήρια – φροντιστήρια κλπ. όσο και συγκεκριμένα για κάθε δρόμο μαθήματα επιλογής, με τον κατάλληλο συνδυασμό των οποίων ο φοιτητής θα κατασκεύαζε το δικό του πρόγραμμα που όντας ευέλικτο θα μπορούσε καθ' οδόν να τροποποιηθεί.

Σε ό,τι αφορά τους διδάσκοντες, πέρα από τη σύνταξη των προγραμμάτων σπουδών, οι ευθύνες τους αφορούν επίσης την αυτονόητη συνέπεια που πρέπει να επιδεικνύουν στο διδακτικό τους έργο. Οι «ιπτάμενοι καθηγητές» της μιας-δυο ημερών στη έδρα του πανεπιστημίου ή η ετεροαπασχόλησή τους δε διασφαλίζουν ασφαλώς την απαιτούμενη παρουσία τους στο χώρο και τις «ώρες επαφής» με τους φοιτητές. Το διδακτικό τους έργο υπονομεύει επίσης η μορφή των θεμάτων της εξέτασης. Ερωτήματα του τύπου «τι γνωρίζετε για...» είναι βέβαιο ότι οδηγούν σε απομνημόνευση, άρα και σε υπονόμηση του μαθησιακού αποτελέσματος, αφού το τι και το πώς της εξέτασης και όχι το τι και το πώς της διδασκαλίας κατευθύνει την προσπάθεια μάθησης. Η δημοσιοποίηση των θεμάτων μετά την εξέταση θα μπορούσε ίσως να αποτρέψει τις άγονες μορφές εξέτασης, ενώ θα διευκόλυνε τους φοιτητές να οργανώσουν καλύτερα το διάβασμά τους. Σε κάθε περίπτωση η ευθύνη του πανεπιστημιακού δεν εξαντλείται στο τεχνικό μέρος της διδασκαλίας: στην υιοθέτηση μεθόδων και τεχνικών ή στην επινοήση νέων. Η γκάμα της διδακτικής μεθοδολογίας είναι έτσι κι αλλιώς ευρεία και γνωστή, όπως γνωστές είναι επίσης οι προϋποθέσεις και οι δυνατότητες καθώς και οι συνέπειες της εφαρμογής της. Καλές διδακτικές πρακτικές και τεχνικές διευκολύνουν, δεν αποτελούν όμως πανάκεια. Σε κάθε περίπτωση η επιμόρφωση των μελών ΔΕΠ σε θέματα εκπαιδευτικής μεθοδολογίας είναι χρήσιμη και κατά κανένα τρόπο υποτιμητική.

Τέλος, ευθύνη έχουν και οι φοιτητές. Όσο κι αν διαφέρουν μεταξύ τους στα ενδιαφέροντα και τις κλίσεις τους, όσο κι αν τα προγράμματα σπουδών και ορισμένοι διδάσκοντες δεν ανταποκρίνονται με επάρκεια σε αυτά, η μάθηση εξακολουθεί να αποτελεί δική τους υπόθεση που απαιτεί μάλιστα κόπο και επιμέλεια. Θα πρέπει εντούτοις να αναγνωρίσουμε και να λάβουμε υπόψη μας την προϊούσα κοινωνική και κυρίως επαγγελματική απαξίωση της γνώσης. Το πτυχίο έχει πάψει σε πολλές περιπτώσεις να αποτελεί πλέον διαβατήριο για την αγορά εργασίας και αυτό με τη σειρά του υπονομεύει το ενδιαφέρον των φοιτητών για τη διδασκαλία. Χαρακτηριστική είναι εν προκειμένω η σχέση που διατηρεί η τακτική φοίτηση (και ο κανονικός χρόνος αποφοίτησης) σε ένα Τμήμα με την άμεση απορρόφηση των αποφοίτων του στην αγορά εργασίας. Η παρακολούθηση, για παράδειγμα, των φοιτητών των Παιδαγωγικών Τμημάτων Δημοτικής Εκπαίδευσης είναι τακτική (τουλάχιστον στα

υποχρεωτικά μαθήματα) μια και αυτοί επείγονται να αποφοιτήσουν, αφού οι θέσεις εργασίας στα σχολεία τους περιμένουν. Η προτεινόμενη από πολλούς υποχρεωτική φοίτηση / παρακολούθηση διαλέξεων σε μαζικά ακροατήρια δεν αποτελεί λύση, αλλά θα επιδεινώσει μάλλον το πρόβλημα, αφού την αδιαφορία για μια διδασκαλία δεν μπορεί να διορθώσει η υποχρεωτικότητα της παρακολούθησης του μαθήματος. Η υποχρεωτικότητα είναι ίσως περισσότερο πρόσφορη σε σεμιναριακά και φροντιστηριακά μαθήματα. Σε κάθε περίπτωση, επιδίωξη πρέπει να είναι η ενεργός συμμετοχή του φοιτητή στη διδασκαλία, είτε στο πλαίσιο σεμιναριακών, εργαστηριακών ή φροντιστηριακών ομάδων, είτε με την ανάθεση σε αυτόν δημιουργικών εργασιών, το περιεχόμενο των οποίων θα αναδεικνύει τη σχέση της αποκτώμενης γνώσης με την έρευνα ή / και με την αγορά εργασίας.

Γ. ΜΠΑΓΑΚΗΣ:

Ένα από τα θέματα, τα οποία σπανίως συζητούνται στις συνελεύσεις των Τμημάτων, είναι ο τρόπος διδασκαλίας και μάθησης των φοιτητών. Δυστυχώς, δεν υπάρχει επαρκής μέριμνα γι' αυτό. Επιπρόσθετα, η κουλτούρα συνεργασίας των μελών ΔΕΠ για θέματα διδασκαλίας και μάθησης είναι περιορισμένη.

Απόρροια αυτού του φαινομένου, -σε συνδυασμό με τις προβληματικές συνήθως συνθήκες διδασκαλίας, όπως ο μεγάλος ως επί το πλείστον αριθμός φοιτητών ανά διδάσκοντα-, είναι η κυριαρχία των διαφόρων μορφών μετωπικής διδασκαλίας ή της διάλεξης. Συχνά, ακόμα και τα μη κινητά καθίσματα δεν διευκολύνουν την εργασία των φοιτητών σε ομάδες. Επίσης, η χρήση περισσότερο εξατομικευμένης επαφής με τους φοιτητές με ατομικές εργασίες ή ομάδες εργασίας γίνεται προβληματική όταν υπάρχει μεγάλος αριθμός φοιτητών, καθώς τότε ο φόρτος εργασίας πολλαπλασιάζεται για τα μέλη ΔΕΠ.

Υπάρχει επίσης συχνά η αντίληψη ότι ένα μέλος ΔΕΠ εξ αιτίας της ερευνητικής του πείρας δεν έχει καμιά ανάγκη από επιστήμες που ασχολούνται με τη μάθηση και τη διδασκαλία για το διδακτικό του έργο. Ιδιαίτερα στο προπτυχιακό επίπεδο θα πρέπει να υπάρξει μέριμνα για την υποστήριξη των μελών ΔΕΠ στη διδασκαλία, αφού σήμερα υπάρχουν επιστήμες της εκπαίδευσης που δύνανται να συνεισφέρουν. Επισημαίνεται επίσης ότι πολλά φημισμένα πανεπιστήμια σε ανεπτυγμένες χώρες έχουν σταδιακά αναπτύξει υποστηρικτικά κέντρα για τη διδασκαλία που δεν αφορούν μόνο την υλικοτεχνική της υποδομή.

Ενδεχομένως, τα νεότερα μέλη ΔΕΠ και οι μεταπτυχιακοί φοιτητές, με τη συνδρομή των νέων τεχνολογιών, θα μπορούσαν να συμβάλουν στην αλλαγή της κουλτούρας που υπάρχει για τη διδασκαλία στο πανεπιστήμιο, η οποία συχνά στηρίζεται σε αντιλήψεις άλλων εποχών. Αυτή η κουλτούρα ως γνωστό έχει διαποτίσει και μια μεγάλη μερίδα προπτυχιακών φοιτητών.

Κ. ΒΙΡΒΙΔΑΚΗΣ:

**Θέμα 1ο : Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι υπάρχουσες αναλογίες διδασκόντων προς φοιτητές δυσχεραίνουν την καλύτερη οργάνωση της μάθησης
Προτάσεις βελτίωσης της μετάδοσης της γνώσης στην Ανώτατη Εκπαίδευση:**

- α) Βελτίωση της αναλογίας διδασκόντων προς φοιτητές π.χ με αύξηση των διδασκόντων.
- β) Συμμετοχή των φοιτητών στην διδακτική διαδικασία π.χ. Διάλεξη από τον εκπαιδευόμενο, παρουσίαση επιστημονικού άρθρου από τον εκπαιδευόμενο κ.α.
- γ) Στην διαδικασία των εξετάσεων να υπάρχουν διάφορες μορφές ανάλογα βέβαια με το μάθημα π.χ. Ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής.
- δ) Αλλαγή και εκσυγχρονισμός του Προγράμματος Σπουδών π.χ. όπως αναφέρθηκε και από άλλους υπάρχει μεγάλο πρόβλημα με τα κατ' επιλογήν μαθήματα.

ε) Να ληφθεί υπ' όψη και το πρόβλημα του "ψηφιακού αναλφαριθμητισμού" το οποίο βεβαίως βελτιώνεται αλλά παραμένει ακόμα μια πραγματικότητα.

στ) Εκπαίδευση των εκπαιδευτών και ενθάρρυνση της Έρευνας.

Δ. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ:

Η ανάγκη αλλαγής του τρόπου μετάδοσης της γνώσης (δηλαδή από τη μέθοδο που ακολουθείται ως επί το πλείστον σήμερα στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, η διάλεξη σε μεγάλα συνήθως ακροατήρια) προς ένα πιο λειτουργικό μοντέλο θεωρούμε ότι είναι επιβεβλημένη.

Διατηρούμε τις επιφυλάξεις όμως για το αν και κατά πόσο οι προτεινόμενοι συμπληρωματικοί τρόποι διδασκαλίας (φροντιστηριακή και εργαστηριακή άσκηση, μικρές γραπτές εργασίες, καθημερινή εργασία στη βιβλιοθήκη και στο σπίτι κλπ) θα αποδειχθούν εφαρμόσιμοι στην πράξη. Η μέχρι τώρα υιοθέτηση του συγκεκριμένου μοντέλου από τα ελληνικά Α.Ε.Ι έχει αποδείξει ότι σε μεγάλο βαθμό παραμελείται η διάλεξη. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτού του τρόπου διδασκαλίας αποτελεί το Ε.Α.Π.

Θεωρούμε ότι η υιοθέτηση διδακτικών πρακτικών (όπως αυτές που προτείνετε, φροντιστηριακή και την εργαστηριακή άσκηση σε μικρές ομάδες φοιτητών, μικρές γραπτές εργασίες, συχνές επισκέψεις σε χώρους όπου παράγεται ή εφαρμόζεται η γνώση, καθημερινή εργασία στη βιβλιοθήκη και στο σπίτι, ανάπτυξη διδακτικού υλικού διαφόρων μορφών και εντατική χρήση των πληροφορικών τεχνολογιών και του διαδικτύου) κινούνται προς τη σωστή κατεύθυνση.

Αυτό θα πρέπει να γίνει όμως εφόσον έχει ληφθεί υπόψη ο αριθμός των σπουδαστών. Εκτιμούμε ότι για να λειτουργήσει αυτή η διαδικασία θα πρέπει ο αριθμός των εισακτέων να είναι σύμφωνος με την υλικοτεχνική υποδομή του κάθε ιδρύματος, και σε κάθε περίπτωση να ελαττωθεί.

Για την εύρυθμη λειτουργία της νέας διδακτικής διαδικασίας πρέπει να υπάρξει πρώτα απ' όλα μια ομοιογένεια των προγραμμάτων σπουδών που εφαρμόζονται σε ίδια Τμήματα, αλλά σε διαφορετικά Ιδρύματα.

Επίσης πρέπει να ληφθούν υπόψη και τα εξής:

- Η οργάνωση (μαθήματα, φροντιστήρια)
- Το σύστημα αξιολόγησης σπουδών
- Οι υποδομές του κάθε Ιδρύματος
- Ο αριθμός εισακτέων
- Οι ανάγκες φοιτητών
- Ο εμπλουτισμός διδακτικών υλικών

Χ. ΝΑΣΤΑΣ:

Κύριε Πρόεδρε,

Η 9^η Συνεδρίαση του Εθνικού Συμβουλίου Παιδείας θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ιστορική μιας και τα μείζονος σημασίας θέματα της Ημερήσιας Διάταξης θέτουν «επί των τύπων των ήλων», τα μεγάλα ζητήματα που απασχολούν την Ακαδημαϊκή Κοινότητα, την Πολιτεία και κατ' επέκταση την ελληνική κοινωνία.

Χωρίς υπερβολή, θα τη χαρακτήριζα και ως 9^η Συμφωνία γιατί κατ' ομολογία όλων των παρευρισκόμενων, το κείμενο θέσεων που υποβάλλατε στο Σώμα έτυχε της πλήρους αποδοχής της Ολομέλειας. Αδιαμφισβήτητα, μέσα από τον προβληματισμό και την αγωνία ενός Ακαδημαϊκού Δασκάλου φάνηκαν οι μεγάλες ρωγμές ενός Συστήματος που οικοδομήθηκε με κριτήριο την αλληλεξάρτηση Πολιτείας-Ακαδημαϊκής Κοινότητας και

Κοινωνίας, αγνοώντας σταθερές αξίες, παραμέτρους και δείκτες που θα έπρεπε να χρησιμοποιηθούν για να μην φτάσουμε στο σημερινό αδιέξοδο.

Σας αναφέρω ένα μικρό παράδειγμα, ως προβληματισμό της σημερινής πραγματικότητας ή αν θέλετε της σημερινής εικονικής πραγματικότητας που έπεσε στην αντίληψή μου, σήμερα 9 Φεβρουαρίου στις 10:00 το βράδυ: Έλεγχος 1^{ου} εξαμήνου μαθητή της Γ΄ Λυκείου πρώην Πρότυπου Σχολείου, βαθμολογία από 17 έως και 20, μέσος όρος 18,4. Μέσος όρος των μαθητών της εικοσιπενταμελούς τάξης 18,2. Συμπέρασμα έστω και ενδεικτικό: Οι 25 μαθητές εισάγονται στα Πανεπιστήμια ή Τεχνολογικά Ιδρύματα της χώρας.

Στον αντίποδα αυτής της εικονικής πραγματικότητας είναι ένας μαθητικός πληθυσμός 35.000 παιδιών με αναπηρία που προσπαθεί να βρει πέρασμα, να βρει χώρο ένταξης σε αυτήν την εκπαιδευτική κοινότητα, για να αναπτύξει τις ικανότητές και δεξιότητές του.

Η Φυσική προσβασιμότητα των μαθητών με αναπηρία στις σχολικές μονάδες είναι αδύνατη στο 95% των σχολείων της χώρας μας. Επίσης, η ηλεκτρονική προσβασιμότητα των μαθητών αυτών είναι σχεδόν ανύπαρκτη και κυμαίνεται στο ίδιο, για να μην πω σε μικρότερο ποσοστό. Πολλά τμήματα Ακαδημαϊκών Ιδρυμάτων στεγάζονται σε προκάτ ή σε ενοικιαζόμενα κτίρια, με έλλειψη ακόμη και της στοιχειώδους προσβασιμότητας που μπορεί να είναι μια ράμπα, ή μια προσβάσιμη τουαλέτα, στερώντας το δικαίωμα όχι μόνο σε φοιτητές με αναπηρία, αλλά και σε διοικητικούς υπαλλήλους με αναπηρία, ακόμη και σε μέλη ΔΕΠ με αναπηρία που θα μπορούσαν να ενταχθούν σε αυτά τα τμήματα.

Κύριε Πρόεδρε,

Η παιδεία κρίνεται από τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της, αυτά αναζητούμε, αυτά θα πρέπει να αναζητήσετε και εσείς ως Ακαδημαϊκή Κοινότητα, αλλά και η Πολιτεία ως υπερασπιστής της ίσης μεταχείρισης και ως εγγυητής της τήρησης του Συντάγματος της χώρας. Κριτήριο επιλεξιμότητας ενός κτιρίου ή ενός κτιριακού συγκροτήματος, προκειμένου να χρησιμοποιηθεί ως Εκπαιδευτικό Ίδρυμα θα πρέπει να είναι η φυσική και ηλεκτρονική του προσβασιμότητα, κάτι που διέπεται από το Γενικό Οικοδομικό Κανονισμό της χώρας και τις τροποποιήσεις του, καθώς και από τις Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου.

Π. ΚΑΡΑΚΟΛΤΣΙΔΗΣ:

Συμφωνούμε με τα κύρια σημεία της εισήγησης με 3 επιπλέον επισημάνσεις :

1^ο Επιστροφή των φοιτητών στα αμφιθέατρα και τις αίθουσες διδασκαλίας.

2^ο Μείωση του αριθμού των εξεταστικών περιόδων και

3^ο Μείωση του χρόνου διαλέξεων υπέρ των άλλων μορφών διδασκαλίας που αναφέρονται στο κείμενο.

Θ. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ:

Θεωρούμε ότι σήμερα απαιτείται μία *νέα οργάνωση των σπουδών* και μία *νέα οργάνωση της διαδικασίας μάθησης*.

Η νέα οργάνωση των σπουδών προϋποθέτει τον επανασχεδιασμό των προγραμμάτων σπουδών με άξονα τα γνωστικά αντικείμενα που θα ενταχθούν στις Σχολές, οι οποίες θα αποτελούν τις βασικές ακαδημαϊκές μονάδες των Πανεπιστημίων. Τα προγράμματα σπουδών θα πρέπει να συγκλίνουν με τα ισχύοντα πρότυπα του Ενιαίου Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης εκπαίδευσης, θα προσφέρουν τις απαραίτητες γενικές γνώσεις σε κάθε επιστημονική πειθαρχία, θα έχουν κοινά χαρακτηριστικά (π.χ. αριθμός μαθημάτων) για τα ομοειδή Τμήματα και ανταποκρίνονται στην ανάγκη συμμετοχής και αυτενέργειας του φοιτητή. Θεωρούμε ότι είναι ανάγκη να περιοριστεί ο αριθμός των μαθημάτων επιλογής και

να λαμβάνεται υπόψη ο γενικότερος φόρτος εργασίας του φοιτητή (κλασική διδασκαλία, εργασίες, πρακτική άσκηση) σε απόλυτη αντιστοίχιση με τις ευρωπαϊκές πιστωτικές μονάδες. Η αξιολόγηση των προγραμμάτων σπουδών είναι βασική προϋπόθεση στη νέα οργάνωση των σπουδών

Η νέα οργάνωση της διαδικασίας μάθησης προϋποθέτει την εισαγωγή νέου διδακτικού υλικού που θα συνδέει την παραγόμενη νέα επιστημονική γνώση με τη διδασκαλία, τη γενίκευση της χρήσης των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία (ηλεκτρονική πλατφόρμα μάθησης, την εισαγωγή του ψηφιακού συγγράμματος, την ενίσχυση των υποδομών τεκμηρίωσης και των βιβλιοθηκών (συμβατικών και ψηφιακών), τη σύνδεση της κλασικής διάλεξης με τη ενισχυτική διδασκαλία σε φροντιστηριακό επίπεδο και σε μικρές ομάδες φοιτητών, την υποκατάσταση ή τη συμπλήρωση του τρόπου εξέτασης με εναλλακτικές μεθόδους συνεχούς ελέγχου της γνώσης και αξιολόγησης. Θεωρούμε, επίσης, ότι πρέπει να περιοριστεί η μεταφορά μαθημάτων.

N. ΣΤΑΥΡΑΚΑΚΗΣ:

Εισαγωγή

Το ΥΠΑΜΘ, στο πλαίσιο της διαβούλευσης γύρω από τη σχεδιαζόμενη μεταρρύθμιση στην τριτοβάθμια, έφερε πρόσφατα προς συζήτηση στο ΕΣΥΠ επιμέρους θέματα της μεταρρύθμισης (7^η, 8^η και 9^η συνεδρίαση).

Η Εκτελεστική Γραμματεία της ΠΟΣΔΕΠ, έχοντας από καιρό τοποθετηθεί υπέρ της κατάργησης του οργάνου (όπως άλλωστε είχε εισηγηθεί αρχικά και η Υπουργός) και της αντικατάστασής του από **μια Ανεξάρτητη Αρχή με αυξημένο ρόλο και συγκροτημένη δομή**, διατηρεί σοβαρές αμφιβολίες για την αποτελεσματικότητα της ενέργειας αυτής ως προς τον επιδιωκόμενο στόχο, δηλ. την ουσιαστική συζήτηση των προτεινόμενων αλλαγών και την εξεύρεση σημείων συμφωνίας και συναίνεσης. Επίσης δηλώνουμε ότι **η τοποθέτησή μας αυτή δεν έχει να κάνει σε τίποτα με τα φυσικά πρόσωπα, που έχουν αναλάβει την ηγεσία του ΕΣΥΠ και των επιμέρους Συμβουλίων**, για τα οποία **η εκτίμησή μας παραμένει στο ακέραιο** τόσο όσον αφορά τη διαδρομή τους στο ακαδημαϊκό σύστημα όσο και σε ό,τι αφορά τις επίπονες προσπάθειες που καταβάλλουν για να ανταποκριθούν στα καθήκοντά τους μέσα από ποικίλες αντιξοότητες.

Αρνητικά τοποθετείται η Εκτελεστική Γραμματεία της ΠΟΣΔΕΠ και απέναντι στην παράκαμψη του ΣΑΠΕ και του ΣΑΤΕ, των πραγματικά αρμόδιων οργάνων να συζητήσουν ενδελεχώς για τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Στο ίδιο πνεύμα, η Εκτελεστική Γραμματεία της ΠΟΣΔΕΠ βλέπει με σκεπτικισμό την αδυναμία ολοκλήρωσης της σχετικής συζήτησης και στη Διακομματική Επιτροπή της Βουλής, χωρίς να έχει κατατεθεί κανένα γραπτό κείμενο αναφορικά με τις εξειδικεύσεις των αλλαγών που περιέχονται στο κείμενο διαβούλευσης, αλλά και κανένα γραπτό κείμενο - παρά τις διαβεβαιώσεις του Υφυπουργού- αποτύπωσης των απόψεων που εξέφρασαν οι εκπρόσωποι των κομμάτων.

Παρ' όλα αυτά, η Ομοσπονδία θεωρεί απαραίτητη τη δημόσια τοποθέτησή της επί των θεμάτων που συζητήθηκαν στο ΕΣΥΠ και γι' αυτό αποφάσισε να προχωρήσει στην κατάθεση γραπτώς των απόψεών της. Επιμένει ότι **οι όποιες μεταρρυθμίσεις προτείνονται θα πρέπει πρωτίστως να αποτελούν προϊόν μελέτης με βάση δεδομένα που έχουν καταγραφεί με επιστημονικό και αντικειμενικό τρόπο και ότι θα πρέπει να δηλώνονται ρητά οι επιδιωκόμενοι στόχοι μέσω των συγκεκριμένων προτάσεων**. Οι αλλαγές επομένως θα πρέπει να απαντούν σε πραγματικές ανάγκες –που όντως υπάρχουν– παρέμβασης για τη βελτίωση της οργάνωσης και της λειτουργίας των ΑΕΙ και όχι ασκήσεις επί χάρτου και τμήμα της επικοινωνιακής πολιτικής του οποιουδήποτε.

Επιτέλους θα πρέπει όλοι να συνειδητοποιήσουν ότι το πολύπλοκο και πολυδιάστατο πανεπιστημιακό μας σύστημα έχει ως παρακαταθήκη ένα σοβαρό παρελθόν και απαιτεί μια ξεκάθαρη πολιτική, που θα διασφαλίζει τη συνεχή ποιοτική αναβάθμισή του στο μέλλον.

Θέμα Πρώτο: «Τρόποι μετάδοσης της γνώσης στην Ανώτατη Εκπαίδευση»

Βασική θέση της ΠΟΣΔΕΠ και στο θέμα αυτό, όπως και σε όλα τα υπόλοιπα, είναι ότι οι τοποθετήσεις πρέπει να βασίζονται σε πραγματικά δεδομένα και να έχουν θεωρητική τεκμηρίωση. Δεν επιτρέπεται εμπειρικές γνώσεις (ή εντυπώσεις) να αποτελούν τη βάση για το σχεδιασμό εθνικών πολιτικών και μεταρρυθμίσεων. Θεωρούμε ότι στην τριτοβάθμια εκπαίδευση χρησιμοποιούνται, και οφείλουν να χρησιμοποιούνται ακόμη εντατικότερα, ποικίλοι τρόποι διδασκαλίας, μεταξύ των οποίων και η διάλεξη.

Η χρήση της διάλεξης καθίσταται πολλές φορές απαραίτητη όχι λόγω προτίμησης του/της διδάσκοντα/-ουσας, αλλά λόγω της αδυναμίας κατάτμησης των τμημάτων σε μικρότερα ακροατήρια (βλ. μη εφαρμογή ρύθμισης άρθρο του νόμου για τα 80-μελή τμήματα).

Διαφωνούμε με τον προτεινόμενο περιορισμό των μαθημάτων επιλογής στα προγράμματα σπουδών – αδυνατίζει αυτό που συνιστά συγκριτικό πλεονέκτημα για το κάθε πρόγραμμα σπουδών, και που επιτρέπει τη διαφοροποίηση του ακαδημαϊκού προφίλ των φοιτητών/-τριών. Η πρόταση αυτή του περιορισμού προς όφελος επιπλέον των υποχρεωτικών μαθημάτων σε μικρά τμήματα υποδηλώνει από πλευράς κυβέρνησης την πρόσληψη της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως διαδικασίας κατάρτισης, με τον πανεπιστημιακό δάσκαλο σε ρόλο *εμψυχωτή*.

Η αναβάθμιση των παρεχόμενων προγραμμάτων και η βελτίωση των τρόπων διδασκαλίας δεν πρέπει να περιορίζονται αποκλειστικά στη χρήση των νέων τεχνολογιών από τον/τη διδάσκοντα/-ουσα, όπως η προτεινόμενη ιστοσελίδα. Σημαντικές αλλαγές απαιτούνται και από μέρος του φοιτητικού πληθυσμού (πώς εκπαιδεύεται στη δευτεροβάθμια και πώς συνεχίζει στην τριτοβάθμια), όπως αλλαγές σε σχέση με τις εξεταστικές περιόδους, τους όρους φοίτησης και παρακολούθησης κ.ά.

Η πρόταση για διοικητικό τεχνικό τμήμα σε επίπεδο Σχολής/Κοσμητείας δεν λαμβάνει υπόψη της τον τεράστιο αριθμό ανθρωποωρών που απαιτούνται για την τεχνολογική υποστήριξη των μαθημάτων. Χωρίς τεχνικό προσωπικό στα εργαστήρια (ΕΤΕΠ, εξωτερικούς συνεργάτες), και χωρίς βοηθητικό διδακτικό προσωπικό (υποψήφιοι διδάκτορες, με ωριαία αποζημίωση) δεν μπορεί να βελτιωθούν ουσιαστικά οι τρόποι διδασκαλίας.

Η Ομοσπονδία εκτιμώντας τη σπουδαιότητα που το θέμα αυτό έχει για την ουσιαστική αναβάθμιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας **προτίθεται να οργανώσει ημερίδα με στόχο την αποτύπωση της υπάρχουσας κατάστασης σε εθνικό αλλά και διεθνές επίπεδο και να διατυπώσει ένα σύνολο θέσεων σχετικά με την ανάπτυξη αυτής της δραστηριότητας στο ελληνικό πανεπιστήμιο.**

Γ. ΤΣΑΚΝΗΣ:

Στην ανώτατη εκπαίδευση, πρέπει να χρησιμοποιούνται εναλλακτικά πολλοί τρόποι διδασκαλίας, μεταξύ των οποίων είναι και η διάλεξη. Η βελτίωση των τρόπων διδασκαλίας δεν πρέπει να περιορίζεται αποκλειστικά στην χρήση των νέων τεχνολογιών από τους διδάσκοντες, μεταξύ των οποίων είναι και η δημιουργία ιστοσελίδων, αλλά πρέπει να συμμετέχουν ενεργά και οι φοιτητές. Πρέπει να καθιερωθεί η υποχρεωτική παρακολούθηση

και να αλλάξει το εξεταστικό σύστημα, ώστε ο φοιτητής να μην κρίνεται μόνο από την τελική εξέταση, αλλά να υπάρχουν και άλλες εναλλακτικές μορφές αξιολόγησης.

E. ΤΣΙΑΡΠΙΣΝΟΥ:

Ως προς το 1^ο θέμα και συμφωνώντας με την εισήγηση του Προέδρου σημειώνουμε τα εξής:

- την εκ παράλληλου από έδρας διδασκαλία στα αμφιθέατρα, την οργάνωση ομάδων εργασίας με φοιτητές και σπουδαστές καθώς και εργαστήρια όπου αυτό είναι δυνατό,
- Την χρήση ηλεκτρονικής μορφής συγγραμμάτων χωρίς όμως να εγκαταλείπεται η έντυπη διανομή βιβλίων και σημειώσεων του εκπαιδευτικού προσωπικού,
- Κατοχύρωση των σπουδών που πραγματοποιήθηκαν, όταν γίνεται διακοπή τους,
- πρόβλεψη στην οργάνωση σπουδών για εργαζόμενους φοιτητές.
- Ενίσχυση υποστηρικτικών δομών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση όπως:
 1. εκπαιδευτική υποστήριξη και διερεύνηση σύγχρονων μεθόδων διδασκαλίας,
 2. λειτουργία γραφείων επαγγελματικού προσανατολισμού και ανάπτυξη επαγγελματικών διεξόδων καθώς και πρακτικής απασχόλησης (stages)

I. ΚΟΝΤΟΥΛΗ:

Όσον αφορά το κείμενο της εισήγησης του Προέδρου που αφορά στον τρόπο μετάδοσης της γνώσης μεταφέρει μια εμπειρία και προτάσεις – εργαλεία με κάποια από τα οποία δεν θα διαφωνήσουμε γενικά αλλά κατά την άποψή μας δεν είναι και αντικείμενο του ΕΣΥΠ ή όποιου άλλου ανώτατου συλλογικού οργάνου να υποδείξει στους καθηγητές πανεπιστημίου πώς θα κάνουν το μάθημά τους και σίγουρα δεν χρειάζεται να νομοθετήσει η Βουλή για αυτές τις διαδικασίες. Χρήσιμη στην περίπτωση αυτή, όπως και σε πολλές άλλες, είναι η έννοια της *επιχειρηματικότητας (subsidiarity)* από όσους φιλοδοξούν να διοικήσουν στο χώρο της ανώτατης παιδείας και όχι μόνο.

Επισημαίνουμε βέβαια ότι είναι αδιανόητο να επιχειρηθεί οποιαδήποτε προσπάθεια αναβάθμισης της ανώτατης παιδείας χωρίς πρόσθετους πόρους που δεν φαίνεται να διασφαλίζονται, ενώ αντίθετα εγκαινιάζεται μια ορολογία αυτή της «υποτροφίας διδασκαλίας» η οποία δημιουργεί ανησυχία ως προς το κατά πόσο είναι υποτροφία ή αμοιβή για παρεχόμενο διδακτικό έργο.

Παράλληλα θα θέλαμε να επισημάνουμε ότι όλη η συζήτηση που γίνεται φαίνεται να αφορά την εκπαιδευτική διαδικασία των αρίστων, εκείνων δηλαδή που ανταποκρίνονται και έχουν επιδόσεις. Χωρίς να παραβλέπουμε τη σημασία της αριστείας θέλουμε να επισημάνουμε ότι τελικώς το στοίχημα της γνώσης και της μόρφωσης για την κοινωνία συνολικά αλλά και για το εκπαιδευτικό σύστημα κρίνεται από τη δυνατότητα βελτίωσης των επιδόσεων των μέτριων και λιγότερο καλών φοιτητών και μαθητών. Η μονομερής συγκέντρωση της προσπάθειας στην αριστεία κινδυνεύει να εκτραπεί σε ελιτισμό.

Στο κείμενο της εισήγησης του Προέδρου δεν υπάρχει καμιά αυτοκριτική και κανένας προβληματισμός, αλλά ούτε και στην συνεδρίαση του ΕΣΥΠ για το γεγονός ότι οι φοιτητές απουσιάζουν από το ακροατήριο. Οι φοιτητές όμως δεν έρχονται με νόμο στην αίθουσα, ούτε αναβαθμίζονται οι σπουδές αν τα προαπαιτούμενα ορισθούν δια νόμου, αντίθετα με αυτό τον τρόπο διατηρείται μια λάθος εκπαιδευτική διαδικασία. Τα προαπαιτούμενα θα πρέπει να είναι αυτό που σηματοδοτεί και νοηματοδοτεί η ίδια η λέξη μέσα όμως από την εκπαιδευτική διαδικασία αυτή καθαυτή.

Η εκπαιδευτική κοινότητα οφείλει να ασχολείται με όλους τους φοιτητές της. Η διαδικασία της γνώσης είναι η χαρά της μάθησης και αυτός είναι ο μηχανισμός που ενεργοποιεί τον φοιτητή αποτελεσματικά και όχι το όριο στα χρόνια σπουδών όπου ενδεχομένως διευκολύνει λειτουργικά αλλά μας απομακρύνει από το στόχο που πιστεύουμε ότι έχει ένα

τριτοβάθμιο εκπαιδευτικό ίδρυμα . Στόχος αυτής της διαδικασίας τελικά είναι να αφήσει «όλα τα λουλούδια να ανθίσουν» μέσα στο χώρο του Πανεπιστημίου είτε πρόκειται για φοιτητές είτε για νέους επιστήμονες – ερευνητές προς όφελος της κοινωνίας και για την κοινωνία.

Ιδιαίτερα στις δύσκολες συνθήκες που περνά η χώρα θα πρέπει να υπάρχει πρόβλεψη και μέτρα για εργαζόμενους φοιτητές ή και για όσους επιλέγουν να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους με βραδύτερους ρυθμούς, άλλωστε την εποχή της δια βίου μάθησης το ζητούμενο ίσως δεν είναι η νίκη σε μια «κούρσα ταχύτητας» αλλά η συμμετοχή στο «μαραθώνιο της γνώσης».

Χ. ΓΟΥΔΗΣ:

- Απαιτείται η εισαγωγή ενός μονοετούς κύκλου παροχής Πιστοποιητικού Εκπαιδευτικής Επάρκειας για όσους πρόκειται να διδάξουν στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Γυμνάσια-Λύκεια).
- Τα πανεπιστημιακά συγκράματα θα πρέπει για να εκδίδονται από τις Εκδόσεις των Πανεπιστημίων να τυγχάνουν πιστοποίησης της ποιότητάς τους. Η συγγραφή τέτοιων έργων να γίνεται χωρίς να αποφέρει υλικό κέρδος στον συγγραφέα, να αποτελεί μέρος των καθηκόντων του και των υποχρεώσεών του.

Φ. ΤΣΑΛΙΔΗΣ:

Κύριε Πρόεδρε,

Θα ήθελα να θέσω μερικές ερωτήσεις στο συνάδελφο κ. Παπάζογλου, τις οποίες έθεσα και στην προηγούμενη συνεδρίαση, ερωτήσεις που απαιτούν απαντήσεις από την κυβέρνηση. Οι ερωτήσεις που έχω, προ ημερησίας διάταξης, είναι οι εξής:

1. Ποιος κινεί τη διαδικασία της εξέλιξης των μελών ΔΕΠ και ΕΠ;
2. Η αναλογία 1:5 ισχύει και για τις νέες προσλήψεις μελών ΔΕΠ και ΕΠ και για τις εξελίξεις τους; Υπάρχει το έγγραφο με ΑΠ Φ.117/5/8242/Β2/21-1-2011 του κ.Πανάρετου προς το Υπουργείο Οικονομικών. Έχετε λάβει απάντηση;
3. Στο κείμενο διαβούλευσης που αποστείλατε στα μέλη του ΕΣΥΠ (για την προηγούμενη συνεδρίαση), αναφέρεται ότι "...μ. Το ύψος των μισθών των Ιδρυμάτων καθορίζεται από την Πολιτεία, ιδιαίτερα ως προς τα ελάχιστα όρια. ...". Τι ακριβώς εννοεί η κυβέρνηση;

Σε ό,τι αφορά στα θέματα της ημερησίας διάταξης:

1. Τρόποι μετάδοσης της γνώσης στην ανώτατη εκπαίδευση

Αναγνωρίστηκε από όλους τους προλαλήσαντες ότι υπάρχουν προβλήματα στον τρόπο διδασκαλίας, τα οποία πρέπει να "θεραπευτούν". Αυτό κατ' αρχήν είναι θετικό. Θα μου επιτρέψετε όμως κ. Πρόεδρε να κάνω μια παρατήρηση. Είναι λάθος και, μάλιστα μεγάλο, να θεωρούμε ότι η έρευνα και η διδασκαλία είναι δύο διακριτές έννοιες και, πιστεύω, ότι αυτό δεν πρέπει ακούγεται εδώ μέσα. Τώρα σε ό,τι αφορά στα προβλήματα, μια που σε μεγάλο βαθμό καλύφθηκα από αυτούς που έχουν ήδη μιλήσει, θέλω επιγραμματικά να επισημάνω τα εξής: 1) εμείς οι ίδιοι πρέπει να γίνουμε πιο συνεπείς, 2) εμείς οι ίδιοι πρέπει να γίνουμε πιο ελκυστικοί στον τρόπο διδασκαλίας, 3) υπάρχουν προβλήματα υποδομών, αλλά και προβλήματα που έχουν να κάνουν με τον πολύ μεγάλο αριθμό των εισακτέων φοιτητών, 4) τα νέα παιδιά δεν παρακολουθούν, στην πλειονότητά τους, τα μαθήματα, διότι είναι πεπεισμένα ότι η επαγγελματική τους αποκατάσταση δεν εξαρτάται από τις γνώσεις που θα αποκτήσουν, 5) μερικές φορές είναι δύσκολο να υπάρξουν σύγχρονα προγράμματα

προπτυχιακών σπουδών, γεγονός που οφείλεται κυρίως στη στρεβλή ανάπτυξη των Τμημάτων, και 6) θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα στον τρόπο με τον οποίο οι φοιτητές αξιολογούν τους διδάσκοντες. Πώς είναι δυνατόν την ημέρα εκείνη να είναι στην αίθουσα το σύνολο σχεδόν των φοιτητών, όταν στις υπόλοιπες παραδόσεις παρακολουθεί ένα μικρό ποσοστό φοιτητών; Νομίζω ότι είναι κάτι που πρέπει να εξεταστεί.

B. ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ:

Να απαντήσω στις τρεις ερωτήσεις του κ. Τσαλίδη.

1) Τη διαδικασία την κινεί ο υποψήφιος και με απόφαση του Κοσμήτορα της Σχολής.

2) Η αναλογία 1 προς 5 ισχύει μόνο για τις νέες προσλήψεις μελών ΔΕΠ και ΕΠ. Για τις εξελίξεις, αν και δεν έχουμε λάβει ακόμα απάντηση επίσημα, προφορικά έχουμε ενημερωθεί από το Υπουργείο Εσωτερικών και το Υπουργείο Οικονομικών ότι δεν περιλαμβάνονται στην αναλογία 1 προς 5.

3) Όπως γνωρίζετε το ύψος των μισθών καθορίζεται από τα εκάστοτε ισχύοντα ειδικά και γενικά μισθολόγια. Με τον προτεινόμενο νέο Νόμο Πλαίσιο θα υπάρχει η δυνατότητα τα ίδια τα ιδρύματα και με βάση συγκεκριμένες αξιοκρατικές και διαφανείς διαδικασίες, να αυξάνουν το μισθό αυτό από δικά τους έσοδα.

X. ΒΙΤΣΙΛΑΚΗ:

Σχετικά με την εισήγηση του Προέδρου για τους τρόπους μετάδοσης της γνώσης στην ανώτατη εκπαίδευση, και σε συνέχεια της διεξαχθείσας συζήτησης, έχω να παρατηρήσω τα ακόλουθα:

- Η εισήγηση του Προέδρου αποτελεί σημαντικότερη συμβολή στο διάλογο για την αναβάθμιση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα, καθώς παρακολουθεί τον διεθνή επιστημονικό διάλογο για τη μετάδοση της γνώσης και γενικότερα («εποικοδομητική» προσέγγιση της μάθησης), αλλά και ειδικότερα στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα.
- Ο διάλογος αυτός πρέπει να συνεχιστεί και να συστηματοποιηθεί προκειμένου να δοθούν απαντήσεις σε καίρια ερωτήματα που αναδεικνύονται, καθώς αποτελούν προϋπόθεση για την ουσιαστική αναβάθμιση της διδασκαλίας και της μάθησης στα ΑΕΙ. Ειδικότερα, πρέπει να απαντηθούν τα παρακάτω:
 1. Πως θα ενημερωθούν/ευαισθητοποιηθούν οι διδάσκοντες/ουσες για την προώθηση της διερευνητικής μάθησης, την αξιοποίηση πολλαπλών και εναλλακτικών μορφών πληροφόρησης, τις εναλλακτικές και συμπληρωματικές μεθόδους αξιολόγησης, κλπ.?
 - Εδώ πρέπει να υπάρξει πρόβλεψη για «εκπαίδευση εκπαιδευτών» και άλλες μορφές στήριξης διδασκόντων/ουσών.
 - Η προτεινόμενη ένταξη σχετικών προδιαγραφών στον εσωτερικό κανονισμό του Ιδρύματος εκτιμάται ότι θα έχει ιδιαίτερες δυσκολίες υλοποίησης.
 2. Πως θα ανταποκριθούν οι φοιτητές/τριες στο προτεινόμενο μοντέλο?
 - Υπάρχει μεγάλη αναντιστοιχία μεταξύ του μοντέλου διερευνητικής μάθησης και του υφιστάμενου μοντέλου «παπαγαλίας» και «αποστήθισης» στο οποίο «παιδαγωγεί» η δευτεροβάθμια εκπαίδευση και το σύστημα εισαγωγής στα ΑΕΙ σήμερα.

- Πρέπει να προωθηθούν οι αντίστοιχες αλλαγές στη διδακτική μεθοδολογία στη δευτεροβάθμια και να εκπαιδευτούν/ευαισθητοποιηθούν ειδικότερα οι νέο-εισερχόμενοι/ες φοιτητές/τριες στην τριτοβάθμια.
- 3. Πως θα ανταποκριθεί η Πολιτεία για τη διασφάλιση των απαραίτητων προϋποθέσεων για την αλλαγή του μαθησιακού προτύπου στα ΑΕΙ?
 - Χρειάζονται αλλαγές/αναβάθμιση στις υποδομές (π.χ. από τα αμφιθέατρα στις πολλαπλές σεμιναριακές αίθουσες),
 - Χρειάζονται αλλαγές/ενίσχυση στο προσωπικό, ιδιαίτερα σε σχέση με τον αριθμό των εισακτέων,
 - Χρειάζονται αλλαγές/αναβάθμιση/ενίσχυση των απαραίτητων εξοπλισμών των εργαστηρίων, αλλά και των βιβλιοθηκών.
- Σε κάθε περίπτωση, οι με την εισήγηση του Προέδρου προτεινόμενες αλλαγές στο «μικρο» επίπεδο της πανεπιστημιακής διδασκαλίας, αποτελούν εξ' ίσου σημαντικό στοιχείο μεταρρύθμισης της ελληνικής ανώτατης εκπαίδευσης, με αυτό της αλλαγής της διοικητικής δομής και λειτουργίας των Ιδρυμάτων και ως τέτοιες πρέπει να προωθηθούν.
- Ορισμένες από τις ειδικότερες προτάσεις που μπορούμε να καταθέσουμε προς την κατεύθυνση αυτή είναι οι ακόλουθες:
 - Περιορισμός του αριθμού των μαθημάτων των προγραμμάτων σπουδών και αύξηση των τμημάτων ανά μάθημα, με πολλαπλούς/ές διδάσκοντες/ουσες.
 - Επαναπροσδιορισμός του αντικειμένου και της πρόσβασης των επιμέρους Εργαστηρίων, σε επίπεδο Σχολής,
 - Συνένωση ομοειδών Τομέων ανά Σχολή για την ανταλλαγή καλών πρακτικών στη διδασκαλία του αντικειμένου και στήριξη της συμπληρωματικότητας στη διδασκαλία,
 - Προώθηση καίριων αλλαγών σε επιμέρους ρυθμίσεις που αφορούν:
 - Στα συγγράμματα –ηλεκτρονικά και πολλαπλά, όχι έντυπα,
 - Στις ώρες διδασκαλίας –μείωση και αντίστροφα αύξηση των ωρών σεμιναριακών συνεδριών, επίβλεψης, κλπ,
 - Στον αριθμό των εξεταστικών περιόδων –δραστική μείωση,
 - Στις μετεγγραφές – κατάργηση, εφαρμογή συστήματος μεταφοράς ECTS,
 - Στα κριτήρια προκηρύξεων θέσεων ΔΕΠ – όχι με βάση την υποχρεωτικότητα των μαθημάτων που οδήγησε στη στρέβλωση των προγραμμάτων σπουδών.

K. ΝΑΥΡΙΔΗΣ:

Θεωρώ εξαιρετικά σημαντικό το ζήτημα που συζητάμε σήμερα εδώ. Συνήθως ασχολούμαστε με τα ζητήματα διδακτικής και παιδαγωγικών σχέσεων μόνον αναφορικά με την πρωτοσχολική αγωγή, την πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Τα ίδια όμως ζητήματα τίθενται με την ίδια οξύτητα και ως προς την τριτοβάθμια. Η βελτίωση των τρόπων και των πλαισίων διδασκαλίας στα Πανεπιστήμια θα ενισχύσει αναμφίβολα το ενδιαφέρον των φοιτητών για συμμετοχή και για μάθηση και θα φέρει πολλαπλάσιους καρπούς ως προς το παραγόμενο εκπαιδευτικό αποτέλεσμα. Εδώ θα ήθελα να κάνω μια πρώτη επισήμανση. Είναι πολύ σημαντική σχετικά με τα προαναφερόμενα η χρήση από το σύγχρονο πανεπιστημιακό των νέων τεχνολογιών και συγκεκριμένα του power point, αλλά

δε θα πρέπει να λησμονούμε, ότι πολλές φορές ο τρόπος είναι που ορίζει και το περιεχόμενο. Η καλή χρήση δηλαδή του power point έχει και αυτή τον τρόπο της. Αν ο διδάσκων δεν κάνει τίποτε άλλο από το να διαβάξει αυτά που ήδη προβάλλονται στην οθόνη από το μηχάνημα, τότε το μάθημα ή η διάλεξη κινδυνεύουν να χάνουν πολλά από τη μαγεία τους και η διδασκαλία γίνεται στεγνή, φτωχή σε νόημα και επίπεδη. Αν χρησιμοποιεί το προβαλλόμενο κείμενο ως ένα βασικό θεματικό ιστό πάνω στον οποίο ακουμπούν αυτά που λέει, τότε το μάθημα αναντίρρητα κερδίζει σε νοηματική πυκνότητα και σε αποτελεσματικότητα.

Ένα δεύτερο σημείο που θέλω να υπογραμμίσω είναι η επιτακτική κατά τη γνώμη μου ανάγκη να υπάρχουν και να τηρούνται οι κανόνες και τα όρια στο Πανεπιστήμιο. Ειδικότερα, σε ότι αφορά στους φοιτητές, ο καθιέρωση της υποχρεωτικής παρουσίας στα μαθήματα δεν συνιστά ούτε αυταρχικό ούτε αντιδημοκρατικό μέτρο. Σήμερα, όποιος θέλει έρχεται, όποιος θέλει και όποτε θέλει φεύγει. Δεν θα πρέπει να ξεχνάμε ότι οι φοιτητές είναι νέοι άνθρωποι, πολύ κοντά στην εφηβεία, μερικοί από αυτούς ψυχολογικά είναι ακόμα έφηβοι. Το να διαβιούν και να εκπαιδεύονται σ' ένα οργανωμένο και οριοθετημένο περιβάλλον, μέσα στο οποίο δεν έχουν μόνο δικαιώματα αλλά και υποχρεώσεις, ανταποκρίνεται πλήρως σε βασικές ψυχικές τους ανάγκες. Το αντίθετο, αυτό δηλαδή που συμβαίνει σήμερα, είναι αγχογενές άρα και αντιπαιδαγωγικό. Οι κανόνες και η οριοθέτηση βοηθούν τους φοιτητές να ωριμάζουν, να κοινωνικοποιούνται καλύτερα και να μαθαίνουν.

Δ. ΦΟΥΝΤΟΥΚΑΚΟΣ:

I. Μεταφορά γνώσης στην ανώτατη εκπαίδευση.

α) Σ' ότι αφορά την παρακολούθηση:

- Περιορισμένος αριθμός φοιτητών ανά τμήμα και εφόσον δεν επαρκεί η υλικοτεχνική υποδομή, καταμερισμός του αριθμού των φοιτητών και εφαρμογή διδασκαλίας σε πρωινά – απογευματινά τμήματα της ίδιας εξειδικεύσεως.
- Καθιέρωση υποχρεωτικής παρακολούθησης (ελεγχόμενη παρουσία και καθορισμός ανώτατου επιτρεπτού ποσοστού απουσιών).
- Ατομικές και ομαδικές εργασίες ανά μάθημα και εξάμηνο. Επίλυση πραγματικών προβληματικών κλάδων οικονομίας. Παρουσίαση ομαδικών εργασιών για ενίσχυση της ένταξής τους στην παραγωγική διαδικασία.

β) Σύνδεση με την αγορά εργασίας - παραγωγή:

- Πρόσκληση ομιλητών από την παραγωγή - διαλέξεις.
- Επίσκεψη σε χώρους παραγωγής.
- Συμμετοχή εκπροσώπων των επιμελητηρίων σ' ότι αφορά το σχεδιασμό νέων προγραμμάτων σπουδών και δημιουργία εργαστηρίων για εφαρμογή πρακτικών ασκήσεων.
- Επέκταση του θεσμού της εργασιακής εμπειρίας στους αποφοίτους των Πανεπιστημίων, συμβολική αμοιβή για προετοιμασία εντάξεώς τους στην αγορά εργασίας.

Υποβάλλω επίσης συνοπτικά μερικές θέσεις από τη Βρετανική πρακτική.

Βρετανική πρακτική:

- Μετεκπαίδευση διδασκόντων (Continuous Professional Academic Development (CPAD), επί μεθόδων διδασκαλίας και αξιολογήσεως, επεξεργαζομένων και συνεχώς ανανεωμένων από τη Βρετανική Πανεπιστημιακή Ακαδημία και εξειδικευμένους

επιστήμονες. Η εκπαίδευση οδηγεί στη χορήγηση πιστοποιητικού (τίτλου) και φθάνει μέχρι την χορήγηση ειδικού Master στην διδασκαλία και αξιολόγηση.

- Περιγραφή κάθε μαθήματος σε DMD (Definitive Module Document) με ανάλυση περιεχομένου γνώσεων και δεξιοτήτων για όλη τη διάρκεια σε εβδομάδες του μαθήματος και κυρίως τα αποτελέσματα μάθησης (learning outcomes) και μεταφερόμενες και μη δεξιότητες (skills).
- Σύστημα ηλεκτρονικής πρόσβασης στην κεντρική βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου (StudyNet) με άμεση δυνατότητα χρήσεως διαλέξεων, σημειώσεων, οδηγιών του διδακτικού προσωπικού, περιεχομένου περασμένων εξετάσεων, ευρύτατης και πλέον πρόσφατης βιβλιογραφίας και σχετικών περιοδικών, δυνατότητα επικοινωνίας – καθοδήγησης σπουδαστών από διδακτικό προσωπικό κ.λ.π.
- Εβδομάδα εισαγωγής καθοδήγησης των πρωτοετών σπουδαστών, όπου εκτός από τις αναγκαίες ακαδημαϊκές πληροφορίες, γίνονται καθοδηγητικές διαλέξεις για τρόπους αναπτύξεως δεξιοτήτων για εργασίες, σημειώσεις κ.λ.π.
- Επεξεργασία και διανομή προχωρημένων μεθόδων σύνταξης δοκιμίων, ερευνητικών εργασιών, αναπτύξεως κριτικής σκέψης, κ.λ.π.
- Εγχειρίδιο σπουδαστή και εγχειρίδιο διδάσκοντος όπου, πέραν της περιγραφής δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, υπάρχουν οδηγίες και αναλύσεις που συμβάλλουν στην μετάδοση και αφομοίωση των σχετικών γνώσεων και δεξιοτήτων.
- Χρήσεις εξωτερικών εξεταστών για αξιολόγηση της ποιότητας και του επιπέδου της παρεχομένης εκπαίδευσης σε σύγκριση με το γενικό πανεπιστημιακό επίπεδο.

Π. ΔΑΛΙΑΝΗΣ:

Λαμβάνοντας υπόψη την αρχική εισήγηση του Προέδρου:

«Ο Δάσκαλος στην εποχή της πληροφορικής έχει το δύσκολο έργο να χρησιμοποιεί την πληροφορική τεχνολογία διατηρώντας την ίδια στιγμή τα ανθρωποκεντρικά χαρακτηριστικά της εκπαίδευσης.»

θα πρέπει να επισημάνουμε ότι με κάθε τρόπο και κόστος θα πρέπει να διαφυλαχθεί ο ανθρωποκεντρικός χαρακτήρας της εκπαίδευσης και στο επίπεδο της Τριτοβάθμιας Παιδείας.

Η συμβολή του Δασκάλου στην Παιδεία του φοιτητή, σε καμία περίπτωση δεν μπορεί και δεν πρέπει να αντικατασταθεί από τεχνολογικά εργαλεία και απρόσωπες παροχές «εκπαιδευτικών» πληροφοριών και στοιχείων αμφιβόλου ποιότητας και ουσίας.

Απαιτείται η συνεργασία των Διδασκόντων και η εποικοδομητική αξιοποίηση των Τεχνολογιών για την παροχή συμπληρωματικών εργαλείων και για τη διευκόλυνση διεξαγωγής εξετάσεων και ασκήσεων για περαιτέρω διασφάλιση της αξιοκρατικής αξιολόγησης των διδασκομένων. Προς αυτήν την κατεύθυνση μπορεί να συμβάλει και η εποικοδομητική συνεργασία των Σχολών Πληροφορικής των Ιδρυμάτων.

Η διδασκαλία καθώς και οι συμπληρωματικές μέθοδοι που αξιοποιούνται για την περαιτέρω αποτελεσματικότητά της θα πρέπει να λαμβάνονται ως κριτήρια στην όποια αξιολόγηση Ιδρυμάτων, Ακαδημαϊκών οντοτήτων και διδασκομένων, προκειμένου να δοθούν κίνητρα αναβάθμισης της χωρίς διακρίσεις.

Σε κάθε περίπτωση δε θα πρέπει ουδέποτε να παραμερισθούν οι όποιες ιδιαιτερότητες προέρχονται από τα διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα και η ευθύνη των Διδασκόντων για την προώθηση και διάδοση των αντικειμένων τους.

Τα φαινόμενα των «ιπτάμενων καθηγητών» με την ελάχιστη έως και μηδαμινή παρουσία στις έδρες της Ακαδημαϊκής διαδικασίας ή της συστηματικής «ετεροαπασχόλησή» τους συχνά σε βάρος της Δημόσιας και Δωρεάν Παιδείας –την οποία υποτίθεται ότι υπηρετούν-, πρέπει να αντιμετωπισθούν συστηματικά.

Προς αυτήν την κατεύθυνση είναι απαραίτητη και επιτακτική η ανάγκη ύπαρξης εφικτών και αποτελεσματικών προτάσεων από την πλευρά των Ακαδημαϊκών και των Οργάνων που τους εκπροσωπούν.

Θέμα 2: Ο χάρτης της ανώτατης εκπαίδευσης: χωροταξία ακαδημαϊκών μονάδων και εύρος / θεματική γνωστικών αντικειμένων.

Κοινή εισήγηση των Προέδρων του ΕΣΥΠ και του ΣΑΤΕ:

Αγαπητοί Συνάδελφοι,

και το θέμα αυτό είναι νομίζω πολύ σημαντικό. Επιτρέψτε μας να αρχίσουμε σκιαγραφώντας την υπάρχουσα κατάσταση. Αν ρίξουμε μια σύντομη ματιά στο Χάρτη της Ανώτατης Εκπαίδευσης στη Χώρα μας θα διαπιστώσουμε ότι σήμερα λειτουργούν 499 Τμήματα εκτός των Στρατιωτικών Σχολών. Από αυτά τα 286 ανήκουν σε Πανεπιστήμια και τα 213 σε ΤΕΙ. Κατά την τελευταία δεκαετία ιδρύθηκαν περισσότερα από 100 τμήματα με χρήματα ευρωπαϊκών προγραμμάτων(τμήματα της διεύρυνσης). Είκοσι τέσσερα Πανεπιστήμια καλύπτουν 36 διαφορετικές πόλεις, ενώ 16 ΤΕΙ καλύπτουν περισσότερες από 40 πόλεις. Από τα 24 Πανεπιστήμια, τα Πανεπιστήμια που βρίσκονται στην Αττική, στην Πάτρα, στα Ιωάννινα, στην Κέρκυρα και τα Χανιά είναι συγκεντρωμένα στην ίδια πόλη, ενώ τα υπόλοιπα εκτείνονται σε περισσότερες από μία πόλεις. Επιπλέον υπάρχουν πολλά αιτήματα φορέων για την ίδρυση και άλλων Τμημάτων.

Η δημιουργία Πανεπιστημίων και ΤΕΙ στην περιφέρεια αποσκοπούσε ασφαλώς στην εκπαιδευτική αποκέντρωση της Ανώτατης Εκπαίδευσης, στην κοινωνική πολιτισμική και οικονομική ενδυνάμωση των περιφερειακών πόλεων. Αυτό ήταν πραγματικά απαραίτητο, τουλάχιστον ως ένα βαθμό, αν σκεφθεί κανείς ότι έως και τα μέσα της δεύτερης δεκαετίας μετά τη λήξη του δεύτερου παγκόσμιου και του εμφυλίου πολέμου Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης λειτουργούσαν μόνο στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη. Μόνο στα μέσα της δεκαετίας του 60 ιδρύθηκαν και άρχισαν να λειτουργούν Πανεπιστήμια στην Πάτρα και τα Ιωάννινα, ενώ τα υπόλοιπα περιφερειακά Πανεπιστήμια αναπτύχθηκαν μετά τη μεταπολίτευση. Νομίζω ότι αυτή η καθυστέρηση σε συνδυασμό με την καθυστερημένη ίδρυση μεγάλων περιφερειακών νοσοκομείων ενοχοποιείται ως ένα βαθμό για την προϋούσα συσσώρευση του πληθυσμού στην Αθήνα, κυρίως τις δεκαετίες του 50 και 60.

Δυστυχώς η ίδρυση των Ιδρυμάτων, ιδιαίτερα των Παραρτημάτων και των Τμημάτων τους, δεν στηρίχθηκε σε κάποιο προσεκτικό σχεδιασμό που θα υιοθετούσε κάποια διεθνώς εφαρμοζόμενη πρακτική και θα στηρίζονταν σε ευρέως αποδεκτά κριτήρια (π.χ. εξυπηρέτηση αναπτυξιακών αναγκών σε συγκεκριμένους τομείς, ύπαρξη σημαντικού αριθμού ακαδημαϊκών υψηλού επιπέδου για την υποστήριξη ενός Τμήματος με νεωτερικό περιεχόμενο, ελάχιστο μέγεθος Ιδρύματος και ισχυρή συγγένεια ανάμεσα στις ακαδημαϊκές του μονάδες, για τη δημιουργία ακαδημαϊκού περιβάλλοντος, ευκρίνεια γνωστικών αντικειμένων, μονοθεματικότητα, μοναδικότητα και εις βάθος ανάπτυξη για σχετικά μικρά Ιδρύματα που λειτουργούν σε πολύ μικρές πόλεις και που θα τα καθιστούσαν εκπαιδευτικό προορισμό για διδάσκοντες και διδασκόμενους κ.α.) Η ακαδημαϊκή ανάπτυξη ακολούθησε δυστυχώς σε μεγάλη έκταση το άναρχο και στρεβλό αναπτυξιακό μοντέλο της χώρας, τόσο όσο προς τα επιστημονικά αντικείμενα όσο και ως προς την χωροταξική τους κατανομή. Υπερβολική εξειδίκευση Τμημάτων, που θα ήταν προσφορότερη σε προγράμματα μεταπτυχιακού επιπέδου, Τμήματα με μάλλον ασαφές γνωστικό αντικείμενο, μεγάλη διασπορά ανά την επικράτεια, απομόνωση Τμημάτων από τον κύριο κορμό του ιδρύματος αλληλοεπικαλύψεις αντικειμένων μεταξύ Πανεπιστημίων και ΤΕΙ, αποτελούν τα βασικά χαρακτηριστικά αυτού του μοντέλου που ως ένα βαθμό εντάθηκε με τα λεγόμενα «Τμήματα της διεύρυνσης».

Τα περιφερειακά ΤΕΙ και τα παραρτήματά τους, πιο ευέλικτοι αλλά και πιο ευάλωτοι μηχανισμοί, αποτέλεσαν το σημαντικότερο μέσο ικανοποίησης πελατειακών πολιτικών

αιτημάτων, συντεχνιακών συμφερόντων, αλλά και άσκησης κρατικής κοινωνικής πολιτικής, αφού απορροφούν πολύ μεγαλύτερο αριθμό υποψηφίων αναλογικά με τις δυνατότητές τους σε σχέση με τα Πανεπιστήμια. Έτσι φθάσαμε σε παράδοξες και αντίστροφες από τα Πανεπιστήμια αναλογίες εκπαιδευτικού δυναμικού αλλά και δαπάνης ανά φοιτητή.

Παρόλα αυτά δεν μπορούμε να μην αναγνωρίσουμε και τις θετικές πλευρές του εγχειρήματος. Σε αρκετές πόλεις της περιφέρειας επηρεάστηκε η κοινωνική σύνθεση του πληθυσμού, δόθηκαν δυνατότητες αναπτυξιακών δραστηριοτήτων, έστω και αν πολλές φορές σχετίζονται μόνο με τη διαμονή των φοιτητών, δημιουργήθηκαν νέες θέσεις απασχόλησης για το τοπικό ανθρώπινο δυναμικό τόσο άμεσα στα ίδια τα Ιδρύματα, όσο και σε άλλες επαγγελματικές δραστηριότητες που συνδέθηκαν με την οικονομική-διοικητική τους λειτουργία αλλά και με την ικανοποίηση των αναγκών του φοιτητικού πληθυσμού.

Από τα παραπάνω προκύπτει η ανάγκη για διορθωτικές κινήσεις που θα συμβάλλουν κατά το δυνατόν στη θεραπεία των αδυναμιών που αναφέραμε. Θεωρούμε ότι οι διορθωτικές δράσεις θα πρέπει να λαμβάνουν κατά το δυνατόν υπόψη τα κριτήρια που αναφέραμε αλλά και το ότι δεν σχεδιάζουμε από την αρχή αλλά σε μια ήδη διαμορφωμένη κατάσταση. Στο κείμενο διαβούλευσης αναφέρεται ότι «Όπως συμβαίνει και σε πολλές άλλες χώρες, ενθαρρύνουμε τις συνενώσεις Ιδρυμάτων με στόχο τη δημιουργία κρίσιμων μαζών, που θα αποτελέσουν 'πυλώνες' αριστείας διεθνούς εμβέλειας». Και ότι «Τα κριτήρια για την αναδιάρθρωση του χάρτη της ανώτατης εκπαίδευσης θα είναι πρωτίστως ακαδημαϊκά και δευτερευόντως οικονομικά και κοινωνικά. Στόχος μας παντού θα είναι η ποιότητα διεθνούς εμβέλειας της ανώτατης εκπαίδευσης». Η κατεύθυνση που υποδεικνύουν αυτές οι παράγραφοι αλλά και όσα αναφέρουμε στην παρούσα εισήγηση θα μπορούσαν, εάν συμφωνείτε, να αποτελέσουν τη βάση για μια εποικοδομητική συζήτηση.

Κ. ΒΙΡΒΙΔΑΚΗΣ:

Θέμα 2ο : Βασική θέση Επειδή το συγκεκριμένο θέμα αφ' ενός είναι ιδιαίτερα σημαντικό και δύσκολο και αφ' ετέρων έχει άμεση σχέση και εμπλοκή με όλα τα υπόλοιπα δεν μπορεί να έχει κάποιος άποψη εάν δεν εξειδικευτεί. Δηλαδή, δεν μπορεί να υπάρξει τελική γνώμη λόγω γενικότητας του κειμένου

Παρατηρήσεις:

α) Ο προβληματισμός που αναπτύχθηκε σχετικά με την σημαντική σύγκλιση των απόψεων στα θέματα που συζητούμε μπορεί να σχετίζεται και με το γεγονός ότι τα κείμενα δεν είναι εξειδικευμένα και είναι δυνατό κάθε ένας να εννοεί κάτι άλλο και η συμφωνία να είναι εικονική.

β) Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι είναι πολύ δυσκολότερο να διορθώσεις κάτι που υπάρχει από το να σχεδιάσεις από την αρχή.

γ) Είναι σαφές ότι πρόκειται για "Καλλικράτη της Εκπαίδευσης" και η εμπειρία του "Καλλικράτη της Αυτοδιοίκησης" δείχνει ότι η μη ύπαρξη επαρκούς χρόνου για τις όποιες αλλαγές αλλά και η μη οικονομική στήριξη δημιουργεί τεράστια προβλήματα.

δ) Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να υπάρξει ένα μεταβατικό στάδιο για ομαλή μετάβαση.

ε) Τα κριτήρια θα πρέπει να είναι σαφή και γνωστά στο σύνολο τους.

Π. ΔΑΛΙΑΝΗΣ:

Κοινή διαπίστωση και γενική η παραδοχή όλων των μελών της 9^{ης} Ολομέλειας, ότι η σημερινή κατάσταση με τα πολλαπλά και διάσπαρατα Ιδρύματα, Παραρτήματα, Τμήματα,

κλπ., είναι αποτέλεσμα της διαρκούς προχειρότητας που χαρακτηρίζει τις ανάλογες ενέργειες των Πολιτικών Ηγεσιών μέχρι πρόσφατα και της ανάπτυξης της Γ'-βάθμιας χωρίς κανένα ουσιαστικό σχεδιασμό μέχρι και σήμερα.

Κοινή διαπίστωση, η ανάγκη αναδιάρθρωσης των ακαδημαϊκών μονάδων με πρωτίστως ακαδημαϊκά και δευτερευόντως κοινωνικά και οικονομικά κριτήρια. Οποιαδήποτε παραβίαση αυτής της πρακτικής εγγυάται την αποτυχία του όποιου εγχειρήματος.

Η πρόκληση, λοιπόν για την εκάστοτε Πολιτική Ηγεσία –και τη σημερινή- είναι να αντιληφθεί και κυρίως αποδείξει στην πράξη τι σημαίνει Στρατηγικός Σχεδιασμός. Και αυτό δεν μπορεί να είναι σχεδιασμός που θα γίνει ερήμην των άμεσα και έμμεσα ενδιαφερομένων.

Και αυτό, η συμμετοχή δηλ. στη διαμόρφωση ενός νέου χάρτη Γ' βάθμιας εκπαίδευσης όλων των πλευρών, αποτελεί την ελάχιστη προϋπόθεση προκειμένου το όποιο σχετικό εγχείρημα να είναι βιώσιμο (όπως εύστοχα επεσήμανε στην τοποθέτησή του στην Ολομέλεια και ο Πρόεδρος του ΣΑΓΠΕ κος Λύτρας).

Να επισημάνουμε και πάλι ότι είναι σκόπιμο και χρήσιμο, τα μέλη του ΕΣΥΠ και όποιων οργάνων του συκληθούν στο μέλλον, εφόσον οι Φορείς τους διαθέτουν διαμορφωμένη άποψη και Θέση επί των Θεμάτων Ημερησίας διάταξης, να τα κοινοποιούν εγκαίρως προ των Συνεδριάσεων στα μέλη και συνομιλητές τους, τουλάχιστον προς ενημέρωσή μας και διευκόλυνση του διαλόγου.

Επί της λειτουργίας των οργάνων του ΕΣΥΠ, θα πρέπει και πάλι να επισημάνουμε ότι στα πλαίσια της οποίας συζήτησης είναι απαραίτητη η συνεχής παρουσία υπευθύνου εκπροσώπου του Υπουργείου, καθώς τόσο η διευκρίνιση επί όποιων θεμάτων τίθενται, όσο και η αντιπαράθεση απόψεων και θέσεων είναι απαιτούμενα συστατικά, προϋποθέσεις για έναν εποικοδομητικό διάλογο. Φυσικά και αποτελεί και δείγμα σεβασμού προς το θεσμοθετημένο αυτό Όργανο.

Δ. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ:

Η δυσμενής οικονομική συγκυρία στη Χώρα μας επανέφερε το θέμα του χωροταξικού σχεδιασμού στην Ανώτατη εκπαίδευση (Τ.Ε.Ι – Πανεπιστήμια) με στόχο την εξοικονόμηση πόρων και την ενίσχυση των ποιοτικών χαρακτηριστικών, σε αντίθεση με τη μέχρι τώρα ακολουθούμενη πολιτική της ποσοτικής συσσώρευσης ατάκτως εριμμένων Τμημάτων ανά την χώρα.

Φθάσαμε αισίως να έχουμε ως χώρα 23 Πανεπιστήμια και 16 Τ.Ε.Ι, κατακερματισμένα σε παραρτήματα, αδιαφορώντας για την ποιότητα της παρεχόμενης Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Η απαράδεκτη πολιτική ίδρυσης στην ίδια περιοχή Πανεπιστημίων και Τ.Ε.Ι λειτούργησε διαλυτικά, δημιούργησε προβλήματα βιωσιμότητας, υπερεξειδίκευσης επιστημονικών πεδίων και ξέφρενο ανέβασμα μορίων για ορισμένα κεντρικά τμήματα σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη.

Την τελευταία 15ετία είχαμε σε Ιδρύματα και Σχολές κατασπατάληση πόρων σε κτιριακές υποδομές, σε εργαστήρια και σε βιβλιοθήκες, αδιαφορώντας για την έλλειψη εισακτέων σε αυτά.

Η βάση του δέκα ανέδειξε τις παθογένειες της Ελληνικής Ανώτατης Εκπαίδευσης, δεν έλυσε κανένα πρόβλημα αλλά ούτε βοήθησε και στην ποιοτική ανασύνταξη της.

Οι μέχρι τώρα προσπάθειες για το λεγόμενο χωροταξικό σχεδιασμό δεν απέδωσαν καρπούς, διότι κανείς Υπουργός Κυβέρνησης δεν ήθελε να έρθει σε σύγκρουση με τις τοπικές κοινωνίες, τους ιδιοκτήτες καφετεριών και ενοικιαζομένων δωματίων.

Σήμερα, για λόγους αντικειμενικούς και οικονομικούς, απαιτείται μια επανάσταση στο χώρο της Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Μέτρα προς αυτή την κατεύθυνση πρέπει να είναι:

* Εσωτερική αναδιάρθρωση και των δυο Τομέων της Ανώτατης Εκπαίδευσης, με μείωση του αριθμού των Τ.Ε.Ι και Πανεπιστημίων, τα οποία δεν πρέπει να ξεπερνούν τα 8 και 10 αντιστοίχως.

- Δημιουργία ενιαίας Ανώτατης Εκπαίδευσης, με ομογενοποίηση των ετών σπουδών και καθιέρωση 4 ετών σπουδών για όλες τις Σχολές.
- Δημιουργία Τεχνολογικών και Γενικών Πανεπιστημίων (με ταυτόχρονη κατάργηση των Πολυτεχνικών και Γεωπονικών Σχολών με τη σημερινή τους διάρθρωση).
- Εισαγωγή νέων Φοιτητών σε Σχολές και όχι σε Τμήματα.
- Επιστροφή στις κλασικές γενικές ειδικότητες και κατάργηση των υπερεξειδικευμένων Τμημάτων και γνωστικών αντικειμένων σε Πανεπιστήμια και Τ.Ε.Ι, ώστε να δημιουργηθεί χώρος για τα αντικείμενα Μεταπτυχιακών Προγραμμάτων Σπουδών.
- Καθιέρωση δυο τύπων μεταπτυχιακών σπουδών (1-2 ετών)
 - (α) Με στόχο την επαγγελματική εμπάθυνση ειδικότητας, και
 - (β) Μεταπτυχιακό προχωρημένων σπουδών που θα στοχεύει στη Διδακτορική διατριβή και έρευνα.
- Απρόσκοπτη, βασική, εφαρμοσμένη έρευνα σε Τ.Ε.Ι - Πανεπιστήμια και προσβάσεις όλων των ιδρυμάτων, μετά από αξιολόγηση, σε διατμηματικές μεταπτυχιακές σπουδές
- Καθιέρωση Εθνικού συστήματος Επαγγελματικών Προσόντων για όλους, χωρίς διακρίσεις και στεγανά, στα πλαίσια των αντιστοίχων Ευρωπαϊκών προδιαγραφών.
- Επαγγελματική εξέλιξη όλων των Πτυχιούχων με βάση την εμπειρία και την ενσωμάτωση νέων γνώσεων (δια βίου μάθηση κ.λ.π).
- Θεσμοθέτηση Επιμελητηρίων σε μορφή (Ν.Π.Ι.Δ.) για την οργάνωση των επαγγελματιών των Πτυχιούχων και των δυο Τομέων χωρίς στεγανά και αγκυλώσεις, σύμφωνα με όσα ισχύουν σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Στρατηγικός στόχος όλων των ανωτέρω ή ενοποίηση της δομής και λειτουργίας των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, την μείωση του λειτουργικού κόστους, την ποιοτική αναβάθμιση των σπουδών σε αυτά και την καθιέρωση κανόνων βιωσιμότητας ώστε να διατηρηθεί ο Δημόσιος και δωρεάν χαρακτήρας τους στην πράξη και όχι στα λόγια.

Δ. ΦΟΥΝΤΟΥΚΑΚΟΣ:

II. Χωροταξικός σχεδιασμός.

α) Τομέας Σπουδών:

Σ' ότι αφορά τα προπτυχιακά προγράμματα, ευρύτεροι τομείς για να είναι ευκολότερη η μετακίνησή τους στην αγορά εργασίας ανάλογα με τις ανάγκες της παραγωγής π.χ. Γενική γνώση διοικητικής επιστήμης και εν συνεχεία εξειδίκευση στη Λογιστική Marketing, Ανάπτυξη Ανθρώπινων Πόρων. Σαν παράδειγμα αναφέρω ότι δεν είναι δυνατόν να υπάρχει Marketing Αγροτικών Προϊόντων.

β) Δεν είναι δυνατόν στην ίδια περιφέρεια να καλύπτονται ίδιες ειδικότητες από ΤΕΙ και Πανεπιστήμια π.χ. Λογιστική σε Πανεπιστήμια και ΤΕΙ, Μηχανολόγος και Τεχνολόγος, Μηχανικός σε Πανεπιστήμια και ΤΕΙ

γ) Διακοπή λειτουργίας τμημάτων χωρίς σαφή επαρκή επαγγελματική διέξοδο.

III. Γεωγραφική κατανομή.

α) Εκτός των περιφερειών Αττικής και Μακεδονίας (Αθήνα – Θεσσαλονίκη) θα πρέπει στις υπόλοιπες περιφέρειες της χώρας να υπάρχει ένα Πανεπιστήμιο ή ΤΕΙ.

β) Να περιοριστεί η πολυδιάσπαση. Να συνενωθούν παραρτήματα αναλόγως των αναγκών των περιφερειών π.χ. περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, ΤΕΙ Πατρών, ΤΕΙ Μεσολογγίου και παραρτήματα Ναύπακτο, Αίγιο, Αμαλιάδα κ.λ.π.

Πρέπει να αποφευχθεί η λογική της αντικατάστασης των στρατώνων με εκπαιδευτικά ιδρύματα, ενισχύοντας κατά αυτό τον τρόπο τη φοιτητική μετανάστευση, κοστοβόρα για το βαλάντιο της ελληνικής οικογένειας. Ενισχύονται μόνο με αυτόν τον τρόπο οικονομικά οι τοπικές κοινωνίες.

Χ. ΝΑΣΤΑΣ:

Κύριε Πρόεδρε,

Αναφορικά με το δεύτερο σκέλος του κειμένου, που αφορά στη χωροταξία των Ακαδημαϊκών Μονάδων και του εύρους των θεματικών γνωστικών αντικειμένων, έχω να επισημάνω τα εξής:

Είναι προφανές ότι, μόνο μέσα από την θεματική αναδιάρθρωση των Τμημάτων θα επέλθει ισορροπία στη χωροταξία των Ακαδημαϊκών Μονάδων. Είναι αποκλειστική ευθύνη της Ακαδημαϊκής Κοινότητας η αναδιάρθρωση των Τμημάτων, λαμβανομένου υπόψη των κάτωθι παραμέτρων:

1. Βιομηχανική και Επιχειρηματική ανάπτυξη στο ναδίρ.
2. Δημόσιος Τομέας υπερκαλυμμένος από ανθρώπινο δυναμικό.
3. Κόστος προσφερόμενων υπηρεσιών.
4. Έλλειψη σε εξειδικευμένο τεχνικό και εργατικό προσωπικό.
5. Μειώσεις δαπανών σε όλους τους τομείς, λόγω της βαθείας οικονομικής κρίσης.
6. Αδυναμία απορρόφησης του παραγόμενου επιστημονικού πλούτου της χώρας λόγω της αδυναμίας σύνδεσής του με την αγορά εργασίας.
7. Ανάπτυξη Τμημάτων που θα βοηθούν πραγματικά την τοπική κοινωνία.
8. Αξιοποίηση των δεικτών των υπόλοιπων ευρωπαϊκών χωρών μέσα από τα στοιχεία που κατέθεσε ο Ειδικός Γραμματέας Ανωτάτης Εκπαίδευσης.

Ο ρόλος της Πολιτείας και δη του Υπουργείου Παιδείας μέσω της συγκέντρωσης στοιχείων θα οδηγήσουν σε ένα στρατηγικό σχεδιασμό εξόδου από την κρίση. Όπως χαρακτηριστικά ανέφερε ο Πρόεδρος της ΣΑΤΕ, τα μέλη της τοπικής κοινωνίας (Βουλευτές, Περιφερειάρχες, στελέχη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και της τοπικής Ακαδημαϊκής Κοινότητας) πρέπει να διαβουλευτούν, ώστε να αρθούν τα αδιέξοδα, που οι ίδιοι δημιούργησαν τις προηγούμενες δεκαετίες. Χαρακτηριστικά, αναφέρω την ίδρυση Ιδρυμάτων ή Τμημάτων με στόχο όχι τις πραγματικές ανάγκες της τοπικής κοινωνίας σε επιστημονικό προσωπικό που θα είχε ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη της περιοχής και την ενίσχυση της τοπικής αγοράς με νέες θέσεις εργασίας, αλλά την εξυπηρέτηση άλλων αναγκών των τοπικών κοινωνιών.

Τέλος, κύριε Πρόεδρε, θέλουμε να σας ευχαριστήσουμε για μια ακόμη φορά, για αυτό το ενδιαφέρον ταξίδι στην Ανώτατη Εκπαίδευση της χώρας μας και να σας τονίσουμε ότι ως τριτοβάθμιος κοινωνικόσυνδικαλιστικός φορέας, θα συνεισφέρουμε στη δημιουργία μιας

παιδείας χωρίς αποκλεισμούς, με σκοπό την ενσωμάτωση των ατόμων με αναπηρία με ίσους όρους στην ελληνική κοινωνία.

Π. ΚΑΡΑΚΟΛΤΣΙΔΗΣ:

Συμφωνούμε με τα κύρια σημεία της εισήγησης με 3 επιπλέον επισημάνσεις :

1^ο . Τα Παραρτήματα είναι αυτοτελή Ιδρύματα, επομένως τα έξοδα είναι ανάλογα του αριθμού τους.

2^ο . Να τεθούν κριτήρια σχετικά την αναδιάρθρωση της Ανώτατης Εκπαίδευσης και

3^ο . Οποιαδήποτε διαδικασία της αναδιάρθρωσης να γίνεται με ευθύνη των θεσμικών οργάνων των Ιδρυμάτων δηλ. Συγκλήτου ή Συνέλευσης.

Θ. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ:

Η Σύνοδος Πρυτάνεων έχει στο παρελθόν (64^η Σύνοδος, Δίον) αποφασίσει ότι η οποιαδήποτε αλλαγή στη χωροταξία των Τμημάτων ή στη θεματική των γνωστικών τους αντικειμένων οφείλει να εντάσσεται στο στρατηγικό σχεδιασμό ανάπτυξης του οικείου Ιδρύματος και να αποτελεί αντικείμενο απόφασης των συλλογικών του Οργάνων (Σύγκλητος). Η οποιαδήποτε τέτοιου είδους αλλαγή πρέπει να ανταποκρίνεται σε ακαδημαϊκά και οικονομικά κριτήρια που μόνο το Ίδρυμα μπορεί να προσδιορίσει.

Ν. ΣΤΑΥΡΑΚΑΚΗΣ:

Ένα από τα σημαντικότερα θέματα της μεταρρύθμισης, η αναδιάρθρωση του χάρτη της τριτοβάθμιας, συζητείται ελάχιστα και αρκετά επιφανειακά, χωρίς δηλαδή να αναφέρονται ρητά οι *επιδιωκόμενοι στόχοι* και τα *κριτήρια* που προτείνονται να χρησιμοποιηθούν.

Η κυβέρνηση εξακολουθεί ακόμα και σήμερα να μην έχει απαντήσει σε δύο πολύ βασικά ερωτήματα: (α) πόσο μαζική επιθυμεί να είναι η τριτοβάθμια εκπαίδευση, (β) εάν θεωρεί ότι ανά περιφέρεια επιθυμεί να υπάρχει ένα ίδρυμα ή περισσότερα, ή πόσο μεγάλα θέλει τα κεντρικά πανεπιστήμια.

Βασική θέση της ΠΟΣΔΕΠ είναι το να συζητηθεί η αναδιάρθρωση ως συνέχεια μιας ουσιαστικής αξιολόγησης των ιδρυμάτων, παλαιότερων και νεότερων («τμημάτων της διεύρυνσης»).

Τα βασικά κριτήρια πρέπει να είναι δύο ειδών: επιστημολογικά (σχετικά δηλ. με την εξέλιξη των επιστημών) και αναπτυξιακά. Μέριμνα πρέπει επίσης να ληφθεί για τις μετακινήσεις διοικητικού και ακαδημαϊκού προσωπικού.

Γ. ΤΣΑΚΝΗΣ:

Την τελευταία δεκαπενταετία τα ΑΕΙ γνώρισαν μια ραγδαία ποσοτική ανάπτυξη. Πολλά νέα Τμήματα ιδρύθηκαν, είτε στον χώρο λειτουργίας των Ιδρυμάτων, είτε με τη μορφή παραρτημάτων. Στη συνέχεια μερικά από τα παραρτήματα αυτά, όταν συγκέντρωσαν έναν ελάχιστο αριθμό τμημάτων μετεξελίχθηκαν σε αυτόνομα ιδρύματα. Η διαδικασία αυτή απετέλεσε κεντρική πολιτική κατεύθυνση όλων των κυβερνήσεων και διευρύνθηκε με τα επιχειρησιακά προγράμματα ΕΠΕΑΕΚ I & II. Η διεύρυνση αυτή, έγινε χωρίς σοβαρό επιστημονικό σχεδιασμό, συνέβαλε στη χωροταξική διασπορά των τμημάτων που ιδρύθηκαν και είχε τις παρακάτω βασικές παρενέργειες:

-Ιδρύθηκαν τμήματα με εξαιρετικά εξειδικευμένο αντικείμενο για να μπορέσουν να διαφοροποιηθούν και να αποκτήσουν "λόγο" ύπαρξης σε σχέση με τα υπόλοιπα τμήματα του ίδιου ιδρύματος.

-Πολλαπλασιάστηκε υπερβολικά ο αριθμός κάποιων τμημάτων που ήταν ελκυστικά στην αγορά εργασίας (π.χ. στη Λευκάδα, λειτουργούν δύο τμήματα με αντικείμενο την πληροφορική!).

-Προέκυψαν Ιδρύματα με απαράδεκτα μικρό αριθμό τμημάτων (π.χ. το Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας έχει δύο τμήματα και το Πανεπιστήμιο που ιδρύθηκε στο Αγρίνιο έχει τρία τμήματα).

- Προέκυψαν Παραρτήματα Ιδρυμάτων με ένα μόνο απομονωμένο Τμήμα (π.χ. Τμήμα Οπτικής στο Αίγιο).

Οι παρενέργειες αυτές δεν αφορούν μόνο τα ΤΕΙ, αλλά και πολλά περιφερειακά Ιδρύματα του Πανεπιστημιακού Τομέα, στα οποία πολλά τμήματα έχουν αυστηρή εξειδίκευση και περιορισμένο γνωστικό αντικείμενο, αντιγράφοντας γνωστικά αντικείμενα τμημάτων που μέχρι πρότινος λειτουργούσαν αποκλειστικά στα ΤΕΙ. Το γεγονός αυτό έβλαψε σαφέστατα τον αδύναμο κρίκο της Ανώτατης Εκπαίδευσης, δηλαδή τα ΤΕΙ.

Συνεπώς, απαιτείται ένας συνολικός χωροταξικός ανασχεδιασμός (με επιστημονικές μελέτες σκοπιμότητας) τόσο της χωροθέτησης όλων των ΑΕΙ, όσο και των επιστημονικών, τεχνολογικών ή διεπιστημονικών αντικειμένων που καλύπτουν.

Ε. ΤΣΙΑΡΠΙΣΝΟΥ:

Στο δεύτερο θέμα υποστηρίζουμε επίσης:

- να υπάρχει προσβασιμότητα τόσο ως προς την κινητικότητα, όσο και ως προς το εκπαιδευτικό υλικό και εξετάσεις για διάφορες αναπηρίες, τυφλότητα, κώφωση και ψυχικές διαταραχές (π.χ. αυτισμός).
- Στη σύμπτυξη των Τμημάτων να ληφθεί υπόψη η απορροφητικότητα των αποφοίτων στην αγορά εργασίας, καθώς και οι προτάσεις των ίδιων των Ιδρυμάτων.

Ι. ΚΟΝΤΟΥΛΗ:

Τοποθέτηση των Οικολόγων Πράσινων επί του κειμένου διαβούλευσης του Υπουργείου για την Ανώτατη Εκπαίδευση και των προτάσεων του Προέδρου του ΕΣΥΠ

Χωροταξική και θεματική αναδιάρθρωση

Από τα κείμενα του Υπουργείου θα μπορούσαμε να δούμε το νέο τοπίο, όπως αυτό προκύπτει που θα χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη πολύ λιγότερων ΑΕΙ, καθώς όπως διευκρινίζεται "κάθε ΑΕΙ θα πρέπει να αντιστοιχεί περίπου σε ένα εκατομμύριο κατοίκους" (E&A 2010:3). Αν θεωρήσουμε επομένως, ότι σήμερα ο πληθυσμός της χώρας είναι περίπου 12 εκατομμύρια τότε ο αριθμός των ΑΕΙ δεν θα είναι μεγαλύτερος από 12 έως 13 (λαμβάνοντας υπόψη και πληροφορίες από το Υπουργείο που αναφέρουν "ένα ΑΕΙ ανά περιφέρεια"). Σήμερα υπάρχουν στη χώρα συνολικά 40 ΑΕΙ (24 Πανεπιστήμια και 16 ΤΕΙ) καθώς και περί τα 500 προπτυχιακά (ΑΕΙ και ΤΕΙ) και 600 μεταπτυχιακά τμήματα.

Εκτός από την αμφίβολης ακρίβειας διαπίστωση του Υπουργείου (δηλαδή ότι διεθνώς αντιστοιχούν ένα ΑΕΙ ανά ένα εκατομμύριο κατοίκους), ένα κεντρικό ερώτημα (μεταξύ πολλών άλλων) που προκύπτει είναι αν αυτό θα συνοδευτεί και από ανάλογη μείωση του φοιτητικού πληθυσμού. Το ερώτημα αυτό δεν απαντάται από τα υπάρχοντα κείμενα του Υπουργείου όμως θα πρέπει να θεωρηθεί απίθανο ο υποτριπλασιασμός του αριθμού των ΑΕΙ να μη συνοδευτεί από μείωση του φοιτητικού πληθυσμού. Η μείωση αυτή των ιδρυμάτων θα γίνει μέσω τριών διαδικασιών α. γεωγραφικής-χωροταξικής αναδιάρθρωσης (δηλαδή φυσική μετακίνηση Τμημάτων ή και Ιδρυμάτων) και β. θεματικής συγχώνευσης

τμημάτων ή και ιδρυμάτων και γ. διοικητικής συγχώνευσης Τμημάτων ή και ιδρυμάτων (χωρίς ή και με χωροταξική αναδιάρθρωση).

Στην πρόταση αυτή θα μπορούσε κανείς να διακρίνει θετικά αλλά και αρνητικά ανάλογα με τον τρόπο που θα πραγματοποιηθεί. Αν δηλαδή θα γίνει μετά από μελέτη και την πρωτοβουλία των ΑΕΙ με άξονα κυρίως ακαδημαϊκά κριτήρια ή θα γίνει με άξονα κυρίως δημοσιονομικά κριτήρια και με πρωτοβουλία και διοικητική επιβολή από το Υπουργείο. Το γεγονός της ύπαρξης δηλαδή Τμημάτων που έχουν διασπαρθεί σε διάφορες πόλεις και κωμοπόλεις χωρίς ουσιαστική υποστήριξη ή με πολύ εξειδικευμένα για προπτυχιακά τμήματα γνωστικά αντικείμενα και προγράμματα σπουδών, αν γίνει προσπάθεια να λυθεί χωρίς συγκεκριμένες μελέτες και κυρίως χωρίς τη σύμφωνη γνώμη των ιδρυμάτων που αφορά, μπορεί αντί να λύσει τα προβλήματα να οδηγήσει σε μεγάλη αναταραχή. Παράλληλα το γεγονός ότι δεν έχει διευκρινιστεί τίποτα από την πλευρά του υπουργείου έχει αφήσει χώρο για την διάδοση των πιο απίθανων φημών και υποθέσεων δημιουργώντας ένα σκηνικό ανασφάλειας στους φοιτητές και τους διδάσκοντες.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η πραγματικότητα είναι ότι η διασπορά τμημάτων σε διάφορες πόλεις και κωμοπόλεις δεν ευνοεί την ακαδημαϊκότητα ενώ η συγκέντρωση δημιουργεί σε πολλές περιπτώσεις οικονομίες κλίμακας. Από την πλευρά αυτή **είναι αναγκαίο να υπάρξει συναίνεση στις συγχωνεύσεις και μεταφορά ακόμα και τμημάτων μετά όμως από συγκεκριμένη μελέτη και μέριμνα τόσο για τους φοιτητές και αποφοίτους (στην περίπτωση συγχωνεύσεων ή καταργήσεων Τμημάτων) όσο και τα μέλη ΔΕΠ/ΕΠ και διοικητικό προσωπικό.**

Σε αυτό το πλαίσιο των αλλαγών είναι σημαντικό να διευκρινιστεί η προοπτική και ο ρόλος των ΤΕΙ. Δυστυχώς φαίνεται ότι τα ΤΕΙ εκτός από συρρίκνωση, θα υποστούν και υποβάθμιση στο πλαίσιο της "πολυτυπίας" των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων που οραματίζεται το κείμενο διαλόγου. Αυτό δηλαδή που διαγράφεται είναι ο κίνδυνος τα ΤΕΙ να μετατραπούν σταδιακά σε μεταλυκειακά εκπαιδευτήρια για παροχή σύντομης επαγγελματικής εκπαίδευσης (βλ. ετήσια ή διετή προγράμματα σπουδών, δια βίου μάθηση) αποβάλλοντας τον ανώτατο ακαδημαϊκό χαρακτήρα τους που αγωνίστηκαν να αποκτήσουν την τελευταία δεκαετία. **Η διατήρηση του ανώτατου χαρακτήρα των ΤΕΙ θα πρέπει να επιδιωχθεί με την σύγκλιση με τα πανεπιστήμια άμεσα και τη μετατροπή τους κατά περίπτωση είτε σε τμήματα των υπάρχοντων πανεπιστημίων είτε σε αυτόνομα τεχνικά πανεπιστήμια (όπως πχ το ΕΜΠ) προσαρμόζοντας ανάλογα και τα γνωστικά τους αντικείμενα.** Η ελλιπής ανωτατοποίηση που έγινε προ δεκαετίας (με διαφορετικούς μισθούς, ακαδημαϊκές βαθμίδες, υποχρεωτικά ωράρια κλπ από τα αντίστοιχα των ΔΕΠ των πανεπιστημίων), έχει φτάσει σε κάποιο όριο που είτε θα ολοκληρωθεί είτε θα αρχίσει, ειδικά στο ιδιαίτερο αρνητικό πλαίσιο της κρίσης και των προτάσεων για αναδιάρθρωση των ΑΕΙ του υπουργείου, η εκ νέου απόκλιση.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ επί της ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗΣ

Είναι απαραίτητο ιδιαίτερα σήμερα σε περίοδο οικονομικής ασφυξίας όπου τα οικονομίστικα κριτήρια κυριαρχούν, να διευκρινιστούν τα κριτήρια των συγχωνεύσεων, τα οποία θα πρέπει να είναι **πρωτίστως και κυρίως ακαδημαϊκά** και η αναδιάρθρωση να προκύψει μετά από **μελέτη** με την ακαδημαϊκή κοινότητα παρούσα.

Χ. ΓΟΥΔΗΣ:

Η καταπολέμηση του πανεπιστημιακού πληθωρισμού και της συνακόλουθης ποιοτικής απίσχνασης της παρεχόμενης γνώσης πρέπει να μπορεί να υλοποιηθεί μέσα από διατάξεις του νέου νόμου που θα παρέχουν στην πολιτεία την δυνατότητα διορθωτικών παρεμβάσεων. Επίσης θα πρέπει να αναβαθμισθούν σε επίπεδο Ανωτάτης Παιδείας ειδικότητες τεχνολογικές που άπτονται της καθημερινότητας.

Φ. ΤΣΑΛΙΔΗΣ:

Κύριε Πρόεδρε,

Κατ' αρχάς θέλω να επισημάνω, ότι από το 1997 μέχρι το 2004, στο πλαίσιο της διεύρυνσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι κυβερνήσεις του κ. Σημίτη ίδρυσαν 90 περίπου Τμήματα (σε Πανεπιστήμια και ΤΕΙ), με μεγάλη διασπορά, με γνωστικά αντικείμενα μικρού εύρους (πολλές φορές "εξωτικά"), και με παντελή έλλειψη εκπαιδευτικού σχεδιασμού. Η ίδρυση των Τμημάτων αυτών υπήρξε αποτέλεσμα συναλλαγής και χρησιμοποιήθηκε ως ο **μοναδικός** μοχλός ανάπτυξης της περιφέρειας. Πέραν τούτου πολιτικές, όπως η κατάργηση της βάσης του 10 από την κυβέρνηση του κ. Παπανδρέου, οδήγησαν στη μη εφαρμογή του νόμου που ψηφίστηκε το 2009 (επί υπουργίας του κ. Α. Σπηλιωτόπουλου), με αποτέλεσμα Τμήματα τα οποία θα έκλειναν μετά από 4 χρόνια (εξαιτίας του γεγονότος ότι δεν θα είχαν φοιτητές/σπουδαστές), σήμερα να έχουν (στα χαρτιά βέβαια) ένα σημαντικό αριθμό φοιτητών/σπουδαστών.

Κύριε Πατάζογλου,

Σήμερα η κυβέρνηση προτίθεται να εφαρμόσει τον "ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗ" και στην εκπαίδευση. Στο κείμενο διαβούλευσης αναφέρεται ότι "... Τα κριτήρια για την αναδιάρθρωση του χάρτη της ανώτατης εκπαίδευσης θα είναι πρωτίστως ακαδημαϊκά και δευτερευόντως οικονομικά και κοινωνικά". Μπορείτε να μας πείτε ποια είναι τα ακαδημαϊκά κριτήρια της κυβέρνησης για την αναδιάρθρωση, ώστε να μπορέσουμε να τοποθετηθούμε και εμείς; Υπάρχει κάποια μελέτη; Εξ' όσων γνωρίζω η μοναδική μελέτη που υπάρχει είναι εκείνη της επιτροπής των "σοφών" (που συστάθηκε επί υπουργίας του κ. Ευθυμίου) και η οποία προτείνει σε κάθε διοικητική περιφέρεια της χώρας να υπάρχει ένα "δίπολο" (Πανεπιστήμιο και ΤΕΙ). Αν υπάρχει κάτι άλλο ας το καταθέσει η κυβέρνηση για να το συζητήσουμε. Δυστυχώς απ' ότι καταλαβαίνω δεν έχετε απολύτως τίποτα και, συνεπώς, για μια ακόμη φορά ο διάλογος δεν θα είναι ουσιαστικός.

Χ. ΒΙΤΣΙΛΑΚΗ:

Σχετικά με το Χάρτη της Ανώτατης Εκπαίδευσης, και σε συνέχεια της διεξαχθείσας συζήτησης, έχω να παρατηρήσω τα ακόλουθα:

- Ο τρόπος ανάπτυξης και επέκτασης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα έγινε κάτω από συγκεκριμένες συγκυρίες και με βάση άλλα κριτήρια. Στην παρούσα συγκυρία, και με βάση την κεκτημένη εμπειρία, καθίσταται απαραίτητη η πλήρης επαναξιολόγηση της διάρθρωσης του χάρτη της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με κριτήρια της ενίσχυση και αναβάθμιση της ποιότητας της διδασκαλίας και της έρευνας και του εξορθολογισμού της οργάνωσης και της λειτουργίας Ιδρυμάτων, Σχολών και Τμημάτων.
- Προς την κατεύθυνση αυτή πρέπει να ξεκινήσουν οι διεργασίες συνένωσης Ιδρυμάτων, Σχολών και Τμημάτων που θα συμπεριλαμβάνουν, μεταξύ άλλων:
 1. τη διατύπωση ακαδημαϊκών κριτηρίων συνένωσης, τόσο εκ μέρους της Πολιτείας, όσο και εκ μέρους των ΑΕΙ,
 2. επαναπροσδιορισμό των οργάνων διοίκησης για τη λήψη αποφάσεων – συμπεριλαμβανομένης και της συγκρότησης Περιφερειακών Συμβουλίων Διοίκησης ΑΕΙ, όπου προσφέρεται, που μπορούν να αποτελέσουν το κατ' εξοχήν πεδίο επεξεργασίας σχεδίων συγχώνευσης,
 3. την παροχή κινήτρων/αντικινήτρων σε ΑΕΙ για προώθηση σχετικών συγχωνεύσεων εντός και μεταξύ ιδρυμάτων.